

СЛАВА

Прогвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

10 (1061), 5–11 березня 2020

Продовження "політики розведення". На Луганщині, в селі Нещеретове 1 березня в останню путь провели загиблого головного сержанта взводу 93 ОМБр Холодний Яр 46-річного Володимира Федченка. Його життя обривала куля російського снайпера. Унього залишилися дружина та четверо дітей

«Народ чи чернь»

...Не все одно, хто як говорить, яким богам молиться, які книги читає. Не все одно, якими іменами названі вулиці наших міст, не все одно, чи домінуючим є для нас Шевченко, чи Пушкін. Не все одно, як це часто доводиться чути, кого ми вчимо у школі, не все одно, яке наше відношення до російської літератури. Ні! Це не все одно... А коли все одно, то це значить, що все одно для вас, хто ми самі! Це значить, що ми не народ, не якась спільна історична збірна сила, а невиразна юрба, сіра маса, вічно принижена без всяких ідеалів чорні.

Улас САМЧУК

Дещо про національні орієнтири

Володимир
ФЕРЕНЦ

Бо такий закон конкуренції. Це дзеркало заступає нам наші національні орієнтири, нашу справжність, віру, силу і волю. Вони підсилюють наші страхи, множить зневірю і разом з агресією Росії показують найчи- сельніший моноетнос ледь не меншиною у власній державі.

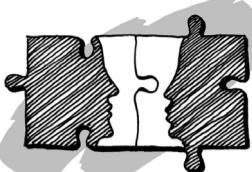
Об'єктивно ми безумовно кращі хоча б тому, що недавно долучилися до цього проблемного світу і глобальний деструктив ще не встиг опустити нас до найгірших. Ми опинились серед найслабших, але не серед найгірших. Швидко вчимося на власних помилках росту і два покоління віддали жертвами відновленого процесу. Є надія, що кожне наступне покоління українців зможе впевнено опанувати державу і спрямувати суспільство по шляху прогресу до справедливості й достатку. Є лише дві умови — нейтралізувати інформаційно-фінансовий тиск світу і прийняти собі тверді орієнтири, щоб однозначно розуміти власний інтерес, вміти відрізняти своїх від чужих, чесних від захалюнних хитрунів. Уміння відрізняти своїх від чужих і добро від зла є найголовнішою сучасною проблемою людства, хоч це було головною місією людини завжди. Заради ілюзії надзагараження і надспоживання людство заплатило деградацією місії земної людини, незмінно від створення світу. Горе тому народові, якому ця місія стає непосильною або мислиться несуттєвою! На жаль, світова інформаційна боротьба, як гіпертрофована форма постстрінкової конкуренції, спрямована передовсім проти споконвічної місії людини, відбираючи в неї волю і тверезий розум, щоб спонукати робити щось собі на шкоду, для користі чужих, подаючи чужих за універсально своїх, не розрізняючи добро від зла. Така людина не виправдовує замисел Творця і ризикує потягнути до трагічного кінця сучасну цивілізацію.

До цього моменту ми були готові зда- тися на волю світових хвиль, сприймаючи їх як теплу заколисуючу турботу доброзич- ливого людства і не розуміючи жорсткого слова "конкуренція". У світовому інформаційному дзеркалі бачимо себе загроженою, бідною, зневірою і дитинною на- цією, що виживає в найкорумпованишій державі світу. Нам не віриться, що це дзер- кало може бути кривим і казати неправду, що за ним переважно ховається хитрий пи- ск охочих поживитися коштом слабшого.

Впродовж багатьох поколінь радянський міф про дружбу народів-братьїв і віховання злом в образі добра зробили нас дуже вразливими перед реальними загрозами великого світу. В конкурентному світі ми ціною власних втрат дуже швидко змушені опановувати ази світового порядку і передовсім — відновлювати в собі справжню земну функцію людини. Тому жодну інформацію не повинні сприймати без тестування на відповідність земній місії людини і основоположним цінностям українського етносу, поклавши цінності українців в основу державного будівництва. Інформаційний простір України повинен бути очищений від деструктиву і стати провідником національних орієнтирів. Якщо очищення українського інформаційного простору терміново не зробить головним орієнтиром, суспільство не зможе протистояти загрозам світу і остаточно програти змагання за успішну цивілізаційну перспективу. Відчужений інформаційний простір не допустить поширення національних орієнтирів у суспільстві і фальшуватиме їх чи підмінятиме другорядними цілями. Такі реалії світового інформаційного змагання. Масове поширення гібридної інформації спочатку є збитковим, але повертається надприбутком унаслідок дії інспірованої деструктивної інформації — дезорієнтованої політико-економічної поведінки суспільства. Відтак створюються умови для того, щоб суспільство саме оплачувало власний інформаційний гніт, сприймаючи істину за дезінформацію. Так працює система русифікації українців коштом самих українців і з мимовільним сприянням українців. Навіщо це комусь робити зі слабшими народами і на- віть усім людством? Це диявольська спу- куска інформаційної доби і глобалізованого світу, гріх надбагатих вигляді дуже деше-

вих і легких надприбутків порівняно з доходами від реальної економіки матеріального виробництва. Позбутися цієї спокуси суспільство може, лише відновивши в собі метафізичні ціннісні орієнтири і відмовившися від безцільного нагромадження багатств та надмірного споживання. Суспільство, яке вчасно почне відроджувати в собі земну місію людини, зможе зберегтися і зробити посильне для відвернення чергового цивілізаційного катаклізу. Без інформаційного самозахисту і прийняття єдиних національних орієнтирів це зробити неможливо.

Українці мають великий потенціал і багатовіковий досвід цивілізаційного виживання, але це досвід стихійний, інтуїтивний і несучасний. Ми відновлюємося стихійно і хаотично, інколи беручи за орієнтири випадкові політичні цілі здебільшого інших людей. Нам важко прийняти реальність — інформаційна світова боротьба діє як система, яка не приймає емоційних дій і потурання ілюзіям. Це боротьба тих, хто ними володіє і згідно з ними живе. В цьому контексті найбільше шансів на успіх має перша держава-система Китай. Проте і сильні світові конкуренти дуже вразливі, бо вразлива людина як біологічна система. Це навіює невеселу думку: після інформаційної війни може статися непоправне — атака модифікованими вірусами сильних світових гравців і реальної загрози біологічному існуванню людства. Найменше шансів маємо, напевно, ми, якщо не знатимо, як діє світ насправді і що для нас є орієнтиром, яка ієархія цінностей і порядок вирішення проблем є успішними суто для нас. Про це треба говорити і дискутувати щодня, щоб відділити зерно від полови, щоб писане стало переконанням кожного. От і все.

У столиці відзначили день народження Лесі Українки

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

149-та річниця від часу народження (25 лютого) української поетеси Лесі Українки розпочався для шанувальників творчості геніальної письменниці з відвідин її могили на Байковому кладовищі столиці, де представники ВУТ "Просвіта", Національної спілки письменників, товариства "Меморіал" ім. Василя Стуса, "Соловецького Братства" та працівники міської Бібліотеки імені Лесі Українки поклали квіти до підніжжя пам'ятника поетесі та провели меморіальні заходи. У виступах письменника Василя Фольварочного, директора бібліотеки Ольги Романюк, відповідального секретаря "Просвіти" Миколи Нестерчука та земляків геніальної поетеси прозвучав гострий біль за сучасний стан української культури і за її захмарене майбутнє. У виступах раз у раз лунало питання, даліко не риторичне, до державців і всіх нас, українців: 2021-го — 150 років від дня народження поетеси, яку Іван Франко відзначив як "...єдиного мужчину в українській літературі". Тож як держава і громадськість у незалежності

Україні зуміють достойно відзначити цей знаменний ювілей? Зокрема йшлося про зміну статусу з російської драми на українську театр, що носить її ім'я в столиці України.

Заходи продовжились у бібліотеці імені Лесі Українки, де лунали вірші геніальної поетеси... А найбільшою цікавинкою і камертоном став документальний фільм режисерки Антоніни Готфрід "Рутенія. Повернення Коду Нації". У фільмі, який презентувала авдіторії авторка сценарію та продюсерка Наталія Яковлева (кінокомпанія "Банк Ідей") використано матеріали та результати багаторічних досліджень кандидата історичних наук Олександра Босого, мистецького авторського доробок Василя Чебаніка та матеріали проекту Дмитра Лісенбarta "Графіка Української мови". Динамічний і сповідальний за формою, фільм акцентує увагу на актуальних проблемах не лише історії й сьогодення: хто ми є, як зароджувалась наша мова, який графічний одяг має носити вона — як своєрідний паспорт окремої незалежної держави! Більш ніж 300 років тому ми, українці, втратили можливість бачити

свою мову. Нашу абетку та шрифт "Рутенію", що мають прадавні історичні корені та традиції, знищив Петро I та замінив на "гражданський" шрифт, котрим держава Україна досі користується. Це дає російським ідеологам черговий козир у стверджені міфу про так званий "адін народ". І саме тому громадяні іноземних країн не відчувають різниці між українцями та московитами.

Завдяки майже п'ятдесятирічній праці Василя Яковича Чебаніка мameo тепер можливість бачити та користуватися нашою рідною "Рутенією". Варто згадати, що напередодні, 24 лютого, в Музеї видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького відбувся щорічний Конкурс читців поезії Лесі Українки, присвячений дню народження поетеси, який пройшов за благодійної підтримки ВУТ "Просвіта". Атмосфера конкурсу, в якому взяли участь 27 учасників-переможців із коледжів м. Києва, була творчою і напроцуд теплою. Вкотре переконалися: слово Лесі Українки надихає і пробуджує у людині найкраще.

До 150-річчя від дня народження Лесі Українки Музей видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького відбувся щорічний Конкурс читців поезії Лесі Українки, присвячений дню народження поетеси, який пройшов за благодійної підтримки ВУТ "Просвіта". Атмосфера конкурсу, в якому взяли участь 27 учасників-переможців із коледжів м. Києва, була творчою і напроцуд теплою. Вкотре переконалися: слово Лесі Українки надихає і пробуджує у людині найкраще.

Меморіальну дошку буде встановлено на фасаді будинку по вул. Саксаганського, 97, у місті Києві, де нині розташовується музей. Більше 40 років цей меморіальний будинок у центрі Києва виокремлювало й прикрашало бронзове погруддя Лесі Українки з пам'ятою дошкою (робота знаних митців — скульпторки Галини Кальченко та архітектора Анатолія Ігнащенка, народних художників України, лауреатів Національної премії імені Тараса Шевченка). Але у березні 2018 р. його вкрали, і наци сподівання, що ця значима пам'ятка історії та культури буде знайдена, виявилися марніми. Гадаємо, що виготовлення копії втраченого твору мистецтва є недоцільним, найкращим рішенням стане оголошення конкурсу серед сучасних майстрів, які готові прислужитисяувічненню пам'яті славетної поетеси. До участі в конкурсі запрошуються професійні художники-монументалісти, скульптори, архітектори. Переможець одержить замовлення на виготовлення роботи, представленої на конкурс.

Традиція розкривати таємниці й берегти імена

Справжня історія первого українського університету у Кам'янці-Подільському, заснованого 1918 року гетьманом Скоропадським у часи УНР і в якому першим ректором був Іван Огієнко, почала відкриватися лише в роки незалежності. Очевидними стали й факти з життя особистостей, що з різних причин пов'язували свою біографію з Кам'янцем, водночас залишаючи помітний слід в історії і культурі України, зокрема і в літературі.

В Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України відбулася важлива подія — презентація серії книжок із циклу щорічних лекцій пам'яті Івана Огієнка, прочитаних у Кам'янці-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Про цю велими креативну традицію видавати окремими книжками лекції запрошених з різних вишів України і Європи вчених, відомих людей розповів її ініціатор — доктор філологічних наук, доцент, завкафедри компаративістики та історії літератури К-ПНУ ім. І. Огієнка Олег Рарицький. Він зазначив:

— У 2015 році ми разом з професором Елеонорою Соловеєвим заговорили про те, що було б гарно, якби після щорічних читань мати пам'ятні творчі відзнаки наших визначних культурних діячів. За прикладом Києво-Могилянської академії, яка відзначає щорічні читання виданням книжки, ми також почали видавати лекції, які читають гості нашого університету, присвячені ювілейним датам тих діячів, які мали стосунок до нашого міста і закладу. Нині є вже 5 таких книжок.

— Я мала честь бути першою у цій Кам'янці-Подільській традиції, — сказала професор Елеонора Соловеєв. — І не випадково темою моєї лекції була історія Володимира Свідзінського, життя якого було дивовижним чином переплетено з Кам'янцем. Це місто має неймовірну ауру, приховує багато таємниць про людей, які яскраво прислужились українській літературі. Я щаслива, що з мороку забуття повертається ім'я Свідзінського.

Свої лекції презентували: Елеонора Соловеєв, доктор філологічних наук, професор (м. Київ) — про творчість

поета Володимира Свідзінського; Ігор Набитович, доктор філологічних наук, професор Університету ім. Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща) — про життєвий шлях поета Михайла Драй-Хмари; Надія Баштова, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник Інституту літе-

ратури ім. Т. Г. Шевченка НАН України — про спадщину літературознавця Григорія Костюка. Письменниця Галина Тарасюк — про своє листування з патріархом української байки Микитою Годованцем. Лекцію відомих учених істориків Олександра Завальнюка та Сергія Копилова про патрона Кам'янці-Подільського національного університету Івана Огієнка представив Олег Рарицький. В обговоренні видань і самої ініціативи, яка уже послужила зародженням тісних наукових зв'язків з різними вишами та науковими інституціями України і світу, взяли участь знані вчені: академік, заступник директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка Микола Сулим, Лукаш Скупейко — доктор філологічних наук, професор, головний редактор часопису "Слово і час"; шевченкознавець Сергій Гальченко та ін. Модерував цікавий, дуже доброзичливий і щирий захід Геннадій Нога, старший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Як тему для майбутньої лекції в Кам'янці-Подільському національному університеті ім. Івана Огієнка Олег Рарицький запропонував дослідження про Юрія Липу. Хоча, можливо, це буде якесь інша захоплива історія, що відкриє донедавна приховані сторінки української літератури й історії...

Підготувала
Ольга ЖМУДОВСЬКА

Осин ЯКИМЧУК

У житті кожної людини є моменти, які мають вплив на все подальше життя. Були такі моменти і в колишнього дисидента, згодом політико-державника, а нині письменника-документаліста Богдана Гориня. Народився він у сім'ї просвітянина. Його батько — Микола Горинь, голова “Просвіти” в рідному селі Кніселі (Жидачівського району Львівської області), багато уваги приділяв вихованню і самосвіті, а через них росту національної свідомості мешканців села.

Можливо, Микола Горинь (батько Богдана) не знов, кому належать такі дуже актуальні й нині слова: “Люди перестають мислити, коли перестають читати” (іхнє авторство приписують французькому філософу та енциклопедисту епохи Просвітництва, XVIII ст., Дені Дідро). Проте він розумів їхню важливість для боротьби поневоленої нації. Нині

Неоціненні дари Богдана Гориня

дину у далекі сибіри, батько Богдана Гориня спробував заховати і просвітянську, і власну бібліотеки на гориці школи, заклавши їх шарами цегли. Проте гарнізон НКВС, який приїхав шукати не лише “націоналістическі настроєні ліці”, а й “націоналістическу літературу”, виявив сковок. На очах юного Богдана його гордість, його першу бібліотеку, при дикому ретоті солдатів, рвали на шматки і кидали у вогонь під казанами з гарнізонною кашею.

Університетські професори Михайло Рудницький, Євген Лазаренко говорили про Богдана Гориня як про велику надію української науки. Але доля згодом повела його іншими шляхами. Він став дисидентом-політ’язнем, політиком-державником, письменником-документалістом. Богдан Горинь про себе сказав: “Я свою працю почав з того, що збирала бібліотеку, віддаючи для книжок спочатку юсу свою скромну стипендію, а потім та-ж скромну заробітну плату. Такими скромними були зарплати і в будинку народної творчості, у якому я спочатку працював, і в Музеї українського мистецтва, у якому я працював згодом. У мене зібралася велика бібліотека. Впродовж життя чисельність зібраних мною книжок переросла 10 тисяч одиниць”. Чи буде 12, чи, може, 15 тисяч — важко сказати, бо досі не вся бібліотека внесена до каталогу, над чим зараз працює дружина Богдана Гориня — Оксана. Розповідаючи про себе і свою віданість боротьбі за право України на державну самостійність, він скромно мовчить про те, як часто йому доводилося відмовлятися від сінданків чи обідів, аби придбати потрібну книжку для обґрунтування права українців на самостійність.

Звичайно, таку велику книгозбиріню важко розмістити у львівському двокімнатному помешканні. Тому життя змушувало вже опрацьовані книжки віддавати до публічних бібліотек. Ще в середині 1990-х рр., у час переїзду Богдана Гориня зі Львова до Києва частину книгоzbirni — 4 з половиною тисячі томів — Богдан Горинь подарував Науковій бібліотеці Львівського університету з надією, що там, як обіця-

Виставка-дарунок колекції українських старожитностей від родини Богдана Гориня Музею Івана Гончара

ло керівництво бібліотеки, їх буде розміщено як окремий фонд. На отримання офіційного акта про передачу книгоzbirni від університетської бібліотеки Богдану Гориню треба було чекати кілька років — до 2003-го.

Восени 2014 року Богдан Горинь передав Інституту українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України у Львові наступну частину своєї книгоzbirni (нараховує вона 3453 книжки). Це і наукова, і художня література. 5 травня 2016 році у приміщенні Інституту за участю преси відбувся обмін актами передачі-прийому подарованої Б. Горинем бібліотеки. Він оплатив її перевезення до Львова та придбав для видленої під книгоzbirni кімнати стелажі.

Один із науковців того Інституту Юрій Зайцев з приводу переданої бібліотеки каже: “Повинен також порадувати всіх нас, і себе, що маю приязні вземини з паном Богданом. І що маю якийсь стосунок до зробленого ним для нашого інституту. Йдеться про вже згаданий тут подарунок: три з половиною тисячі книжок. Це його колосальний подвиг. У переданій нам книгоzbirni закладено дух Богдана. Ці книжки живуть його життю. Я впевнений: ті, хто приде до нас у книгоzbirni Богдана Гориня, що міститься на 5 поверхі Інституту українознавства, забагатиться не лише знаннями, а тим духовним подвигом, який в ім’я розвитку української науки зробив Богдан Горинь”.

З приводу переданої Інститутові українознавства ім. І. Крип’якевича частини своєї книгоzbirni Б. Горинь сказав: “Більше мені пощастило, коли другу частину моєї книгоzbirni — 3500 томів, передав до Інституту українознавства ім. Івана Крип’якевича. Там, як ми і домовлялися, є окрема кімната з вивіскою “Бібліотека Богдана Гориня”. Я її час-

то відвідую і заявляю, що дуже відчайдушний керівництву Інституту і одному з отікунів моєї бібліотеки Юрію Дмитровичу Зайцеву”.

Богдан Горинь вірить, що у світі більше добра і правди, ніж неправди. Тому без вагань 2 березня 2020 року передав мистецтвознавчу літературу та унікальні альбоми як дарунок для бібліотеки Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури. Підготовлений дружиною Богдана Гориня список переданих НАОМА книжок має більше 30 стандартних сторінок машинопису. Назву лише деякі з книжок, які найбільше припали до душі: “Алла Горська. Спалах перед світанком”; “Українська народна ікона” (альбом); “Музей Narodowe в Warszawie”; “Muzea Watykanu”; “Автопортрети Олекси Новаківського” (альбом); “Галина Севрук” (альбом-монографія); “Феодосій Гуменюк” (альбом) (з дарчим написом); “Terези долі В. Зарецького: Творчий шлях митця крізь призму процесів трансформації художнього життя в Україні 50—80 рр. ХХ століття”; двотомнє видання майлярських та графічних праць Володимира Патика (два альбоми з дарчим написом).

У передньому слові Б. Гориня сказано: передані книжки з історії, теорії образотворчого мистецтва, естетики і архітектури України та інших країн світу. Він мистецьку частину своєї книгоzbirni передає як дар на постійне збереження у бібліотеку Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури. Має він глибоку віру, що ці книжки сприятимуть естетичному вихованню і творчому росту молодих мистецьких талантів України.

Поки що три частини великої книгоzbirni Богдана Гориня, передані ним у публічне користування — далеко не все, що активний

учасник боротьби за державну незалежність України, дисидент, політик, письменник-документаліст, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка передає у духовну скарбницю України. 7 серпня 2015 року в Національному центрі народної культури “Музей Івана Гончара” відбулося офіційне передання Музеєві митецької колекції, зібраної подружжям Богдана та Оксани Горинів.

Колекція Богдана Гориня була зібрана задовго до його приходу у політику. Основна частина — у дуже важкі часи для Богдана та Оксани, коли після виходу з російського концентраційного табору Богдан змущений був працювати на низькооплачуваних важких фізичних роботах. Хоч у ті часи кожна поїздка в Карпати була великим навантаженням на сімейний бюджет, Оксана та Богдан іхали, вищукували на горицях старі, “непотрібні” речі, які насправді були унікальними витворами народної матеріальної культури. Вони керувалися біблійною сентенцією: якщо не я, то хто, якщо не тепер, то коли? Це був час, коли українськими Карпатами нишпорили ленінградські та московські колекціонери, які українські шедеври вивозили в Росію, видаючи їх за “общерусські культурні” цінності. Розуміючи небезпеку для історії української культури, яка з тим була пов’язана, подружжя щоразу везло з Карпат наплічники з каляями, місками, свічниками.

Можливості перевезення в наплічниках були обмежені, тож колекція народного мистецтва Карпат Оксани і Богдана Горинів була скромною порівняно зі збиральниками сучасних колекціонерів. Містить вона 40 одиниць. Ще дві з них — гуцульську вазу Павлини Цвілік (початок 1960-х рр.) та інкрустований металом гуцульський ремінь середини XIX ст. — письменник передав музеєві у день відкриття виставки.

25 липня 2017 року у приміщенні виставкового залу Львівського палацу мистецтв відбулося відкриття виставки творів видатної мисткині-графіка Софії Караффи-Корбут з колекції Богдана Гориня. І водночас їх передача як дар Львівській національній галереї мистецтв ім. Бориса Возницького. У колекції — 122 роботи різних жанрів і технік (малярство, станкова графіка, книжкова графіка, проекти вітражів, ескізи ілюстрацій). Богдан Горинь збирав твори художниці усє життя, впорядкував сотні листів Софії Петрівни, інші документи, які лягли в основу двотомного документального роману-колажу “Любов і творчість Софії Караффи-Корбут”. У Києві тричі робив виставки Караффи-Корбут, однак усю ретроспективну колекцію вдалося виставити вперше після смерті художниці.

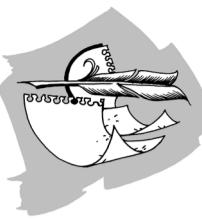

щось подібне спостерігаємо у час нового приходу “культури золотого тілья”. Часто чуємо вилівдання, що такий настав час, коли на читання не залишається ні часу, ні сил. Усе уявлення про навколоїснє життя базується на основі похапцем бачених у телевізорі клаптиків інформації... Тому маємо вже не перше спотикання на шляху українського державотворення. Комусь дуже залежить, щоб корінні мешканці багатої природними ресурсами землі залишалися населенням, стадом, якому “какая разіца”, а не історично та соціально відповідальною нацією!

1931 року свідоме громадянство в рідному селі Богдана Гориня збудувало читальню “Просвіти”, у якій аж до приходу більшовиків у вересні 1939 року було велелюдно. Микола Горинь очолював місцеву “Просвіту”. Його син Богдан ще у ранній юності виявляв великий інтерес до читання. Батько купував синові всі дитячі книжки, які до 1944 року видавали в Галичині. Тож юний Богдан був власником найбільшої в селі дитячої книгоzbirni.

Після становлення в Галичині в липні 1944 року радянської влади, виходячи зі сталінської концепції “великого російського народу-переможця” (нині її мавпве Путін), почався курс російського політичного і релігійного шовінізму, жорстока русифікація “нових територій”, викорінення “місцевих націоналістів”. Під цю категорію підпадали й українські видання, які вже проходили не менш жорстоку, ніж московитську, польську цензуру.

Розуміючи, що нові “східні” вітри історії можуть понести лю-

“Без поезії важко в житті,
адже це божественна мова, це та несподіванка
і тайна, що залишається на всі часи”.

Павло ЩИРИЦЯ

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ: Я намагався для себе зрозуміти, з чого починається письменниця Світлана Короненко. Може, з есю “Самотній демон української літератури”? А, може, з книжки “Ворожба на віршах” чи “Зі старого манускрипту”? Чи, можливо, дoreчно було б починати з книжки “Дебора”? Чи все-таки зі збірки “Містерії”, адже пані Світлана робить місток у бароко у цій книжці, до того ж, як значить сама авторка, “містичка цікавила мене завжди”. Так чи так, маємо унікальну поетесу, яка намагається висловити себе, а ми маємо нагоду бути спостережниками її стильових метаморфоз від книжки до книжки.

Дмитро ПАВЛІЧКО: Я пробув знайти сутність поезії Світлани Короненко і зводив усе до того, що її поезія сконцентрована на жіночтві, мені здалося, ще ніхто так не описав бажання і страждання дівчини, жінки, бабусі. Свого часу ще незабутній Іван Драч (який робив революцію в нашій поезії) помітив молоду поетесу, яка не топтатиметься на одному місці, а рухатиметься вперед — і він не помилився. Є поети, які зображують, однак не переживають зображеного, Світлана Короненко не пише про те, що їй не болить.

Микола СУЛИМА: Мене вразила історія тривалого Світланіного поетичного мовчання і недавнього повернення до поезії. Колись Ярослав Смеляков написав “Если я заболею, к врачам обращаться не стану”. Для поета немає нічого гіршого, ніж не писати, вірші для нього — найсильніші ліки, тому я зрадів, що Світлана Короненко утвердила у своєму поверненні в поезію.

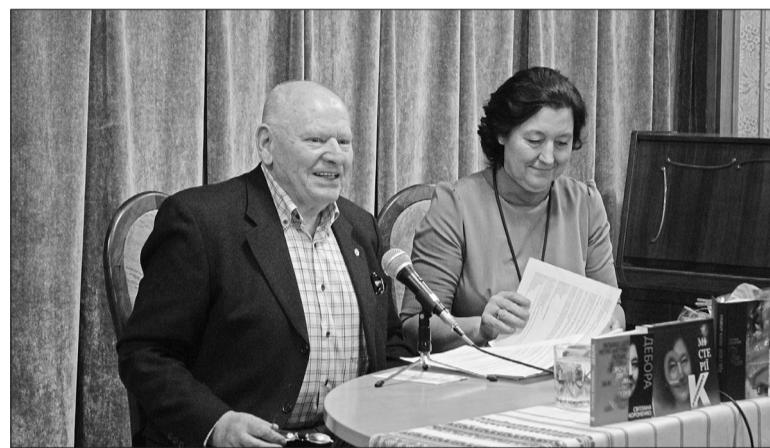
Любов ГОЛОТА: Коли я читаю вірші Світлани Короненко, то думаю про танець фламенко, в яко-

Любов як хиба і як розкіш

У Музей літератури відбудувся творчий вечір Світлани Короненко

Світлана Короненко — поетеса, яка вміє дивувати. А ще вона вміє бути чесною з собою: мовчачи, коли мовчиться, і говорити, коли несила стримувати бажання ословити емоції, а ще — змінюватись і сміливо експериментувати. А крім цього всього її удається закладати в поезію тиху музику. Ту, яку потім помічають і увиразнюють композитори.

Того вечора у Національному музеї літератури панувала аура віршів Світлани Короненко, які увійшли до її попередніх збірок “Вірші з осені”, “Дебора”, “Містерії” (видавництво “Ярославі Вал”) та найсвіжіших поезій з книжки “Замовляння на білоруську мову”, яка готовується до друку і має оприсутнитися до “Книжкового Арсеналу”. Пропонуємо читачам “Слова Просвіти” відлуння голосів учасників літературної прем’єри “Світлана Короненко: нові вірші й пісні”.

Микола Жулинський і Світлана Короненко

му двоє танцюють близько одне до одного, але не можуть торкнутися, — поетеса дуже близько підходить до суті речей та емоцій, і вони майже торкаються читача. Я не знаю, хто є загадковішим в українській поезії за Світлану Короненко.

Василь ГЕРАСИМ’ЮК: Я вже колись говорив про таємницю творчості Світлани Короненко. Тут можна було б сказати “загадка”, однак вона передбачає імовірність розгадки, а таїна — неизбагненна. Дебют Короненко був одним із найпомітніших, — Іван Драч був уражений ранніми віршами Світлани, читав їх Дмитру Павличкові й Іванові Миколай-

чуку, й обидва були захоплені ними (зокрема Іван, який рідко захоплювався чиєюсь поезією). Світлана завжди була щира. Вона мовчала 17 років. І потім усі таки повернулася, довівши, що вона обраниця поезії (“бо слово — з музики, з її терпкіх агоній”). Широ кажучи, я взагалі не думав, що Світлана вміє римувати, адже вона починала з верлібрів. А потім раптом — рафінована поетика. Її вдається писати з високою інтенсивністю, а її ліризм — справжній, його імітувати неможливо. В її поетиці багато ховається в цезурах і синкопах. Крім того, Світлана несподівана поетка. Візьмімо бодай її поему

“Дебора”. З неї ми бачимо не того Бажана-правовірного комуніста, застебнутого на всі гудзики, а іншого — приватного, ліричного, який через 50 років після розлуки зустрічається з жінкою, в яку був закоханий ще хлопцем. Короненко спонукає нас до співтворчості в співпереживання. Інтенсивність її світосприйняття висока, а поетичне повітря, творене нею — насичене.

Павло МОВЧАН: Коли я прочитав вірші Світлани Короненко, негайно захотів познайомитись з нею. Недаремно Ейнштейн свого часу сказав, що якби він не мав уяві й інтуїції, то нічого б не зміг у точній науці, тому без поезії важко в житті, адже це божественна мова, це та несподіванка і тайна, що залишається на всі часи. Ось і в поезії Світлани є справжність і дух, а це важливо, позаяк ми живемо в добу духу.

Олена О’ЛІР: Світлана Короненко заговорила невимовною спрагою рими. Наскрізне римування і внутрішні рими приносять відчуття музики, себто вertiaють нас до джерел, до античних часів, коли поети виконували свої вірші у супроводі ліри. Ця музичність спонукає писати музику на її вірші. Ніхто з критиків не може спрогнозувати, якою буде С. Короненко завтра. Читаючи її тво-

Міжнародна премія Івана Франка—2020: відомі головні претенденти

Міжнародний фонд Івана Франка оголосив претендентів на здобуття премії для науковців, чий праця є вагомим внеском у розвиток соціально-гуманітарних дисциплін, мають міжнародне значення та ґрунтуються на засадах наукового осмислення історичних або сучасних процесів у культурі, політиці та суспільному житті України.

У 2020 році на здобуття Міжнародної премії ім. І. Франка було подано 19 наукових робіт.

1. **Ольга Богомолець**, монографія “Українська домашня ікона”, Україна.

2. **Андрій Бойко-Гагарін**, монографія “Фальшивомонетництво в Центральній та Східній Європі у добу Середньовіччя та раннього Нового часу”, Україна.

3. **Анна Варава**, монографія “Кросодержавне дослідження модної індустрії та його застосування до країн Східної Європи на прикладі України”, Україна.

4. **Микола Галів**, монографія “Український історико-педагогічний наратив (середина XIX—кінець ХХ століття): епістемологічні засади”, Україна.

5. **Майя Гарбузюк**, монографія “Образ України у польському театральному дискурсі XIX століття: стратегії та форми репрезентації”, Україна.

6. **Віктор Гаркавко**, монографія “Про хліб наш наступний наукова (Сільськогосподарська економія — основа теоретичного вчення про економіку й організацію сільгospодарства)”, Україна.

7. **Марія Дружинець**, монографія “Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичні аспекти”, Україна.

8. **Андрій Заярнюк**, монографія “Lviv’s Uncertain Destination: A City and Its Train Station from Franz Joseph I to Brezhnev” (“Львів — місце призначения невідоме. Місто і його вокзал від Франца Йосифа I до Брежнєва”), Канада.

9. **Архієпископ Ігор Ісіченко**, монографія

фія “Війна барокових метафор. “Камінь” Петра Могили проти “підзорної труби” Касіяна Саковича”, Україна.

10. **Василь Костицький, Ольга Кобан**, монографія “Обмеження правом законодавчої та судової влади”, Україна.

11. **Лариса Масенко**, монографія “Мова радянського тоталітаризму”, Україна.

12. **Ігор Набитович**, монографія “Дерево життя літературного роду: Іван Федорович, Володислав Федорович, Дарія Віконська”, Україна.

13. **Євген Нахлік**, монографія “Віражі Франкового духу: Світогляд. Ідеологія. Література”, Україна.

14. Колектив авторів **Ігор Пасічник, Петро Кралюк, Дмитро Шевчук, Микола Бендюк**, монографія “Острозька академія: історія та сучасність культурно-освітнього осередку. Енциклопедичне видання”, Україна.

15. **Лариса Семенко, Олександр Логінов**, монографія “Вінницький театр у свічаді історії (1910—1944)”, Україна.

16. **Ігор Сердюк**, монографія “Маленький дорослий: Дитина й дитинство в Гетьманщині XVIII ст.”, Україна.

17. **Тетяна Сивець**, монографія “Християнські концепції в літературі Київської Русі (XI—XIII ст.)”, Україна.

18. **Мейгіл Фаулер**, монографія “Beau Monde on Empire’s Edge: State and Stage in Soviet Ukraine” (“Бомонд на краю імперії: держава та сцена в радянській Україні”), США.

19. **Олександр Федорук**, монографія “Роман Куліша “Чорна рада”: Історія тексту”, Україна.

Імена лауреатів Міжнародної премії імені Івана Франка оголосять у кінці червня 2020 року у Відні (Австрія). Нагородження відбудеться на батьківщині Івана Франка, у Дрогобичі, в день його народження — 27 серпня.

Всі мають знати та відомати

Ігор АЛЕКСЕЄВ, відповідальний секретар ХОО Товариства “Просвіта”

Валентин Отамановський народився 26 лютого 1893 року. Лише нещодавно пам'ять про нього почали відроджувати. Багатьом із нас він відомий передусім як учасник битви під Крутами.

Але це не найголовніший його внесок в українську справу. Прочитавши монографію професора Харківського національного медичного університету Ігоря Робака про Валентина Отамановського, відізнається багато надзвичайно важливого. Отамановський один із засновників Української Центральної Ради. Роль Отамановського в організації українського війська — приблизно така сама, як Симона Петлюри. Але, і це головне, коли Грушевський та інші автономісти були за те, щоби Україна була “федеральним округом” (як зараз Якутія) — Отамановський був провідним діячем самостійників. Разом із Міхновським вони робили все для створення національної держави у найтяжчих умовах — коли зовнішні вороги атакували з великою жорстокістю. Коли населення України на переважній більшості з ідеї мати власну державу просто глузувало.

Нині Грушевському поставили пам'ятник і зобразили його на п'ятдесятигривневій банкноті. З Петлюрою — уже набагато складніше. Міхновський відомий і вітаніший ще менше. А його головного сподвижника Отамановського, особливо небезпечного москалям тим, що був чудовим організатором, створив страшне для ворогів України “Братство самостійників”

— до останнього часу практично не вищували.

Але розвиток не спинити. Вірю: за кілька десятків років більшість українців голосуватиме за партії з націоналістичною позицією, культура і політика разоме відрізнятимуться від сучасної. Нині ми на початку великого і дуже почесного шляху популяризації однієї з найвидатніших постатей за всю українську історію.

На день народження героя Харківський національний медичний інститут та ХОО ВТ “Просвіта” відвідали його могилу. Відбувся вечір пам'яті у стінах самого медінституту, де професор Ігор Робак прочитав студентам і гостям лекцію про Отамановського. Член Ради ХОО Товариства “Просвіта” актор Микола Мох зі студентами Харківського національного університету мистецтв подарували учасникам чудове виконання музичних творів та віршів.

Ось так скромно, у вузькому колі відзначають зараз день народження Валентина Отамановського. Але згадайте: що на Помаранчевому майдані 2004-го “Слава Україні!” не вигукав майже ніхто. Лише шопта ультраправих. А нині збулося пророцтво Степана Бандери: мільйони відповідають “Героям Слава!” на “Слава Україні!”

Харківська “Просвіта” дякує Харківському медінституту за турботу про пам'ять великого українця, який набагато випередив свій час. Щоб побачити, що земля кругла — треба піднятися у космос. Так само складно побачити доленоносну роль Отамановського, який спочиває у Харкові. Намагаймося зрозуміти, чому саме так, і ставаймо до авангарду українства, який складає глибоку шану нашим героям.

Зоя ДІДИЧ,
член правління обласного товариства
“Просвіта”
Світлини Оксани СЕМЧИШИНОЇ

Із 13-го по 20-те лютого Літературний музей Уласа Самчука (сектор Рівненського обласного краєзнавчого музею, завідувачка Оксана Семчишина) приймав численних шанувальників славетного українця — журналіста, письменника, публіциста, громадського діяча, нашого земляка Уласа Олексійовича Самчука з нагоди 115-ї річниці від дня народження.

У так званих “Самчукових зустрічах” взяли участь представники органів влади та місцевого самоврядування, працівники закладів культури та освіти, рівненські обласні організації — Національної спілки письменників України (голова Ірина Баковецька-Рачковська), Всеукраїнського об'єднання “Просвіта” ім. Т. Шевченка (голова Іван Ветров), Національної всеукраїнської музичної спілки (голова Андрій Пастушенко), краєзнавці, творча громадськість Рівненщини та гости з різних куточків України.

13 лютого відбулися чудові презентації, модеровані директором Рівненського обласного краєзнавчого музею, членом обласного товариства “Просвіта” Олександром Булигою.

Віктор Мазаний, письменник, лауреат обласної літературної премії імені Світочів, міжнародної літературно-мистецької премії імені Авеніра Коломийця, доцент факультету журналістики Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, заслужений журналіст України познайомив громадськість зі знайденими у державних архівах документами, які вийшли до циклу “Невідомий архів Уласа Самчука”. То було незабутнє дійство: перевтіливши в образ Уласа Самчука, пан Віктор читав листи, писані у 1952—1968 роках Уласом Самчуком до Любові Генуш — видатної художниці, уродженої одеситки, емігрантки, молодошої за Уласа Олексійовича на 19 років.

Завдяки таємному коханню до цієї жінки світ побачив роман “На твердій землі”.

Знаменита мисткиня-вишивальниця, авторка багатьох креативних книжок, поетеса та улюблена дорослими і малечею письменниця Олена Медведєва подарувала Літературному музею Уласа Самчука вишиту книжку-мініатюру письменника — “Волинь”, створену спільно з рівнянами, котрі долучилися до цього вишитого дива.

14 лютого учасники побували в музеї на експрес-уроці “Улас Самчук в контексті працьої школи” — його провела за участь студентів 2-го курсу Рівненського державного економіко-технологічного коледжу НУВГП викладач української мови та літератури, член обласного товариства

«Самчукові зустрічі»

“Просвіта” Наталія Савчук. Багато нового присутні дізналися про зв’язок Уласа Самчука з письменниками-шістдесятниками, корифеями працьої школи: Євгеном Маланюком, Олегом Ольжичем, Оленою Телігою, Оксаною Лятуринською, Олексою Стефановичем. Декотрі з них бували на Рівненщині, тож урок став ще одним екскурсом в історію нашого краю.

Презентація Оксани Семчишиної “Кохання Уласа Самчука” була присвячена внеску двох (так склалося життя) дружин письменника у його творчу спадщину.

17 лютого відбулася зустріч із Олександром Подвищенным — аспірантом Національного університету “Острозька академія”, письменником, літературознавцем, дослідником (із 2014 року) творчості Уласа Самчука. Він прочитав науково-популярну лекцію на тему “Самчукова Європа та конфлікт світоглядів”. Нині Олександр Подвищений працює над дисертацією на тему “Дискурс українського окценталізму в романістиці Уласа Самчука”, метою якої є “вивчення прозаїчної орієнтації письменника та її вияв у творчій спадщині”.

18 лютого учні Олександрійської спеціалізованої мистецької школи-інтернату І—ІІІ ступенів представили концертну програму “Живі струни” (за однойменною назвою книжки Уласа Самчука). Організаторка виступу та керівниця капели бандуристів “Струни вічності” Ірина Горбатюк присвятила концерт ювілеєві письменнику. Учні виконували патріотичні твори, демонструючи майстерність гри на бандурі.

19 лютого зала музею не могла вмістити усіх, хто прагнув взяти участь у літературних читаннях на тему “Нарід чи чернь?”, організованих головою РОО НСПУ Іриною Баковецькою-Рачковською.

У читаннях взяли участь письменники Анна Лимич, Неоніла Диб’як, Тетяна

ваного роману “Саботаж УВО”, неопубліковані щоденники Уласа Самчука (1928—1930 рр.), продемонстрував канадський паспорт письменника.

Голова РОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Іван Ветров подарував Літературному музею Уласа Самчука книжку “Просвітнянське століття Рівненщини: наукові статті, спогади” /упоряд. Ветров І.В., Дідич З.В. — Дрогобич: Коло, 2018. — 948 с.), видану Рівненською “Просвіто” за сприяння численних благодійників, у числі яких — Товариство української мови в Чикаго, США (голова — Віра Боднарук). У 2018 році ця книжка стала лауреатом Всеукраїнського бібліотечного “Біографічного рейтингу—2018” Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у номінації “Колективний портрет”. У іменному покажчику, який нараховує понад дві тисячі імен, ім’я Уласа Самчука згадується 58 разів.

Іван Ветров оголосив цьогорічного лауреата обласної просвітнянської премії імені Григорія Чубая — Миколу Пшеничного.

Доцент кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ, кандидат педагогічних наук Валентина Тюска та її студентка Карина Пінчук познайомили гостей музею з романом Уласа Самчука “Гори говорять!”

20 лютого “Самчукові зустрічі” в Літературному музеї Уласа Самчука завершувалися. Саме цього дня 115 років тому 20 (за старим стилем — 7) лютого 1905 року в селі Дермань Дубенського повіту Волинської губернії, нині Здолбунівський район Рівненської області, в родині Олексія Антоновича та Настасії Ульянівни Самчуків народився Улас Самчук.

На цю зустріч прибув Ярослав Поліщук, професор Університету імені Адама Міцкевича у Познані, літературознавець, та Ірина Захарчук, професорка РДГУ, літературознавець.

Викладач та доцент кафедри музичного фольклору інституту мистецтв РДГУ Раїса Цапун та її студенти заспівали одну з улюблених пісень Уласа Самчука — “Стойте гора високая”, а потім разом із усіма пісню “Волинь моя”.

Назар Волошук, член Національної всеукраїнської музичної спілки та Національної спілки кобзарів України, подарував присутнім патріотичні музичні композиції. Знаний український письменник, видавець, краєзнавець Євген Шморгун розповів про історію створення та розвитку Літературного музею Уласа Самчука, до яких у великий мір він причетний.

Було нагороджено переможців першого учнівського конкурсу імені Ула-

са Самчука, ініціатором та головою якого є Оксана Соколик (Канада), виконавець останньої волі Уласа Самчука.

Цьогорічні “Самчукові зустрічі” завершилися покладанням квітів до його пам’ятника поруч із Рівненським академічним українським музично-драматичним театром.

Відвідувачі уклінно дякують директору Рівненського обласного краєзнавчого музею Олександру Булизі та зауважили Літературному музею Уласа Самчука Оксані Семчишиній за велику працю на ниві національного відродження України.

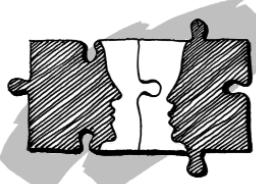
Із 22-річного віку Самчукові довелося жити за межами батьківщини. Проте за усіляких обставин і дальніх чи близьких відстаней він пам’ятав і любив свою велику і малу батьківщину. “Дермань для мене — центр центрів на планеті. І не тільки тому, що десять там і колись там я народився... Але також тому, що це справді “Село, неначе писанка”, з його давнім Троїцьким монастирем, Свято-Федорівською учительською семінарією, садами, парками, гаями, яругами, пречудовими переказами та легендами”, — писав відданій син своєї землі.

Улас Самчук зажив слави українського Гомера ХХ століття, тому що відкрив світові справжні і невідому до того Україну. З-під його пера вийшли геніальні твори: “Волинь”, “Гори говорять”, “Марія”, збірки оповідань “Месники”, “Віднайдений рай”, публістичні твори.

Статтю Уласа Самчука під назвою “Нарід чи чернь?” було опубліковано 9 листопада 1941 року у київській газеті “Українське слово”. Та коли читаєш її сьогодні, відчуваєш, неначе писалася вона сьогодні — для нас, сьогоднішніх.

“...Найбільшим нещастям українського народу було те, що ціла його історія — перманентне намагання когось зробити з нас не те, чим призначила нас природа. Втрукалися до нашої рідної мови. Втрукалися до нашого побуту. Втрукалися до нашого господарства. Всяка влада, яка тільки не була на нашій землі, — російська чи польська, нічим іншим не займалася, а лише доводила нам, що ми — не ми, щось інше. Це було постійне ламання нас, нищення нас”.

“...Величезна частина нашого, особливо міського, населення з національного погляду являє собою не що інше, як юрбу, що не належить ні до якого народу, що не має нічого святого, що не говорить ні одною мовою. Це не є народ. Це — чернь, це — безлика, без’язика юрба”.

Вітаємо переяславського професора, просвітинна, рухівця Миколу Корпанюка!

Ганна ТОКМАНЬ,
Оксана СВИРИДЕНКО

Микола Павлович Корпанюк — видатний учений, учасник національно-визвольного руху, громадський діяч, високопрофесійний педагог. Він поєднав у своєму серці Західну і Східну Україну, адже народився 1950 року в селі Вербовець Косівського району Івано-Франківської області, закінчив Київський університет імені Т. Г. Шевченка, учительював і викладав у вищі в Миколаєві, а нині, від 1988 року, працює в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі, на Київщині. Любов до української мови, віданість ідеї суверенної європейської Української держави, громадянську мужність і честь Микола Павлович гідно несе крізь весь час і простір свого життя.

Науковому товариству професор Микола Корпанюк відомий передовим як видатний медієвіст, знавець літературного Середньовіччя. Переяславський учений став найкращим українським дослідником козацьких літописів, літописів країнових, хронографів, монастирсько-церковних літописів, тому саме його перу належать розділи 1 і 2-го томів 12-томної академічної “Історії української літератури”, які присвячено національному літописанню.

У Миколи Павловича широке коло друзів і однодумців, він талановитий комунікатор — організатор Сковородинівських читань у Переяславі, на які збираються регулярно, щодва роки, філософи, літературознавці, лінгвісти, педагоги, музеїни, митці — вітчизняні зарубіжні дослідники творчості українського мислителя. Нині очолюваний ним Науковий центр сковородинознавства готує ювілейні Двадцяті Сковородинівські читання, які мають статус Міжнародної науково-практичної конференції, бо поширяють знання про славетного українця світом.

Громадянському суспільству Микола Корпанюк відомий як патріот, який стояв біля витоків Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка і Народного руху Ук-

райни, адже взяв активну участь у створенні переяславських осередків цих організацій, проведенні Ланцюга єдності, мітингах, виборах, агітації на підтримку Акта незалежності України... Неодноразово обирався депутатом міської ради, послідовно провадить політику національного відродження, історичної пам'яті, розбудови національної суверенної європейської держави.

Праці доктора філологічних наук професора Корпанюка порушують недосліджені питання про українсько-польське літописне порубіжжя, про мотиви геноцидів у епосі XVI—XVIII ст., про тему Переяславської ради та її наслідків у літописанні XVII—XVIII ст. та низку інших. Вийшли друком монографії “Дзвін предківської слави” (2003), “Слово і дух України княжої та України козацької” (2004), присвячені М. Максимовичеві як досліднику давньоукраїнської літератури; книжка “Слово. Хрест. Шабля” (2005), обсягом 900 сторінок, що стала першим системним дослідженням українського монастирсько-церковного і світського країового літописання XVI—XVIII ст. 2012 р., побачила світ актуальнна сьогодні монографія “Перунова звитяга нації”, у якій проаналізовано мілitarну тематику, твори фольклору і давньої літератури з ідеєю культу українського воїна, оборонця Батьківщини, натхненника рицарського виховання та жертвою любові до рідного краю. У другій частині цієї книжки вперше різnobічно висвітлено фольклорні, книжні різноважні твори учасників, сучасників і жертв гайдамацького повстання 1768—1770 рр., відомого під назвою Коліївщина.

Здобуток науковця — це введення в активний культурно-історичний і літературний контексти численних малознаних історичних героїв, постатей, подій, творів, письменників. Активний учасник нинішнього політичного, культурного, наукового життя України М. П. Корпанюк зірко вдивляється в глибину віків і видобуває звідти наші джерела, героїв, таланти, цінності, уроки і застереження.

Учений у певних аспектах дослідив ху-

доєнію спадщину багатьох письменників: Г. Сковороди, Д. Братковського, С. Оріховського, Г. Винського, Й. Верещинського, П. Куліша, М. Максимовича, Т. Шевченка, І. Срезневського, М. Гоголя, І. Домбровського, О. Бодянського, І. Нечуя-Левицького та інших. Низку праць присвячено вченим: Д. Чижевському, Ю. Бойку-Блохину, П. Лебединцеву, О. Мишаничу та іншим. Багато зробив для повернення в Україну наукової спадщини вченого-емігранта Ю. Бойка-Блохина, організував її збереження в Переяславському університеті.

Микола Павлович Корпанюк — неординарна особистість, висококваліфікований, умілий організатор та керівник, який по праву може пишатися набутим досвідом, духовним та інтелектуальним потенціалом, успіхами й досягненнями. Завдяки наполегливій творчій праці, компетентності, відповідальному ставленню до роботи він заслужено здобув шану та повагу у колег, представників вищої школи та науковців як в Україні, так і за її межами.

Багаторічна праця Миколи Павловича Корпанюка на кафедрі української і зарубіжної літератури та методики навчання Університету Григорія Сковороди у Переяславі є взірцем високого професіоналізму. Талановитий викладач, Микола Павлович читає такі лекційні курси, як “Давня українська література”, “Історія української літератури 1810—60-х років” для студентів-бакалаврів, “Історія української літературної критики”, “Стилі національного літописання”, “Творчий доробок Григорія Сковороди” для студентів-магістрів.

Свою педагогічну діяльність М. П. Корпанюк спрямовує на творчу самореалізацію обдарованого студента, тож під його керівництвом молоді дослідники неодноразово ставали переможцями Всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт з української літератури. Професор послідовно формує гармонійну, високодуховну особистість майбутнього вчителя, докладає сил до створення іміджу студента

педагогічного університету — духовно розвинутої людини, котра багато читає і креативно мислить. З його ініціативи для студентів філологічного факультету постійно організовують зустрічі з творчими людьми, презентації та книжкові виставки.

У своїй педагогічній діяльності М. П. Корпанюк віддає пріоритети вихованню патріотизму як складнику світогляду студента та його ставленню до рідної країни, інших націй, національних святынь, посиленню любові до України, мови, почуттю відповідальності за її незалежність, збереженню матеріальних і духовних цінностей.

Процитуємо надактуальну сьогодні працю Миколи Корпанюка “Перунова звитяга нації”, в якій учений ще у 2012 році стверджував провідний характер образу воїна у нашій культурі: “Пізнаючи мілitarну тему, маємо можливість пізнавати власну духовну велич, котра постійно зазнає руйнуючих нападів з боку чужинців-завойовників і власних покидьків, бо наші рицарі воїнського чину та віри (проукраїнської, Христової) — основні герої усної й книжкої літератури, — то суть і є найвагомішою опорою українського буття, української цивілізаційної місії”. І сьогодні, як у давні віки, українські воїни є опорою національного, державницького буття. Професор, просвітінин, рухівець Микола Корпанюк береже пам'ять про герой минулого, надихає герой сучасного, сам високо тимчаса духовний меч у боротьбі за незалежну Україну.

З роси води, дорогий друже, наставник, соратнику! Многая літа!

Михайла Баєва та його учня, лауреата міжнародних та всеукраїнських конкурсів гармоністів Станіслава Кандиби вразила серця глядачів.

Керівник проекту Олег Олексюк означив країн зі злетами у творчому житті маєстро, який з 5 років і до сьогодні, коли йому виповнилось вже 81, ніколи не зраджував гармоші з баяном, щодня від 2 до 8 годин він присвячує гри на улюблених музичних інструментах.

З уривків із відеофільмів про нього, а їх понад 50 загальною довжиною понад 30 годин часу, глядачі могли почути виступи уславлених народних колективів Станіславської Дитячої школи мистецтв: народного оркестру народних інструментів, народного ансамблю народної пісні “Ольвія” та Народного вокального чоловічого ансамблю “Ясени”, якими понад 35 років незмінно керує Михайло Феодосійович Баєв. Також цікавим і незаангажованим були виступи фанатів уславленого музиканта — учасників Народного ансамблю народної пісні “Велетняночка” Велетенського СБК (кер. Микола Буднік), солістки колективу Світлани Мішиної та лауреата всеукраїнських конкурсів вокалістів Івана Бурлаки, який також свій творчий шлях розпочинав з уроків гри на гармоші.

Пригадували і висловлювання про мастера гри на гармоші легендарних Людмили Зікіної та Льва Лещенка, Дмитра Гнатюка та Святослава Марчинківського. Чимало схвалюючих відгуків ми почули і в нашому традиційному розділі зустрічі “Вільний мікрофон” від шанувальників: заслуженого журналіста України Любові Лагутенко, методиста Станіславського СБК Людмили Нікіфорової, відомого поета-пісняра Анатолія Дунаєва та кандидата педагогічних наук, директора Херсонської ДМШ №3, композитора Ігоря Полевікова.

Олег ОЛЕКСЮК,
заслужений працівник культури України

Цей проект, я впевнений, допоможе країнам близьче познайомитись з непересічними особистостями нашого рідного краю, які своєю повсякденною працею, своїми звершеннями несуть у серця земляків життєдайні сили вірити у країще майбутнє нашої смаглявої Таврії. Заступники директорів шкіл області з виховної роботи, учні Херсонської гімназії № 6, відомі митці Херсонщини, літератори та журналисти з Оleshkівського, Голопристанського, Білозерського районів та міста Херсон мали радість у цей день наснажитися позитивними емоціями від зустрічі з геройнею нашого першого засідання — відомою українською художницею, картини якої входять у каталоги країнських творів України 2017, 2018 років, знаною майстриною, роботи якої зачаровують, поете-

юю і співачкою Інною Красновською-Кафтан.

Присутні ознайомились з творчим і життєвим шляхом пані Інни, яка народилася у Криму, у Джанкої, закінчила Сімферопольське училище культури і уже понад 30 років працює бібліотекарем Каланчацької ЦБС. Все своє свідоме життя вона пише вірші та пісні і чудодійні картини, які несуть у собі заряд позитива та силу любові і добра. Розуміючи, що для професійного росту як художника окрім таланту та неймовірної працездатності необхідні ще й базові знання, Інна Красновська-Кафтан 2015 року, вже у зрілому віці, з відзнакою закінчила Херсонське училище культури, відділення народно-ужиткового мистецтва.

Її картини “Берегиня”, “Кавун-дерево”, “Хата-дідух” виконані в унікальному авторському стилі, в техніці, яку авторка найменувала “Цвітиці”.

Гордість Херсонщини

У переповненій світлиці відділу мистецтв Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеся Гончара з ініціативи Громадських організацій “Українська Хата — талантами багата” та “Херсонське обласне бібліотечне товариство” при підтримці Херсонського обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта”, ТРК “Український Південь”, Суспільного телебачення та Українського радіо розпочав свій поступ новий культурно-просвітницький проект “Гордість Херсонщини”.

Лауреати всеукраїнських конкурсів вокалістів Іван Бурлака та Тетяна Дудкіна разом із Народним вокальним ансамблем “Юланочка” Каланчацького РБК (кер. Лідія Крайнова), в якому вже понад 25 років співає і Інна Красновська-Кафтан, запальними українськими піснями додали наснаги глядачам на подальшу діяльність заради утвердження української мови та української державності на теренах Соборної України.

Свято душі

Саме так охарактеризували присутні другу зустріч у рамках проекту “Гордість Херсонщини”, яка відбулася у світлиці відділу мистецтв Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеся Гончара. Віртуозна гра на гармоші та баяні легендарного музиканта і композитора, заслуженого працівника культури України, народного гармоніста України

На зламі епох: до 80-річчя Олеся Шевченка

Олександр ТКАЧУК

Сірим осіннім вечором 19 жовтня 1987 року після завершення нудних лекцій про керівну роль партії в історичному процесі, що тоді, як правило, начитувалися на гуманітарних факультетах, я вийшов із червоного корпусу університету і сів у тролейбус №8 та рушив до гуртожитку. Щоб не гаяти у дорозі час, розгорнув куплену напередодні популярну газету “Вечірній Київ”. В очі одразу впала назва однієї статті: “Театр тіней, або Хто стоїть за лаштунками так званого “Українського культурологічного клубу” (УКК). Сама назва була незвичною для тодішньої радянської публіцистики — в ній інтригувало усе: і “театр тіней”, і “український культурологічний клуб”, і “невидимий хтось”, що причається за театральними лаштунками.

Я із захопленням поринув у читання тексту: “Панове! — Чоловік середнього віку, по-військовому підтягнутий і суворий, з акуратно підстриженими вусами, який взяв слово, витримав паузу, обвів яструбиним поглядом присутніх і, перекриваючи звертанням гомін явного несхвалення, що прокотився великий залом, немов не помічаючи цього гомону, продовжив, голосно карбуючи кожну фразу: — Я пропоную вашій увазі текст звернення до керівництва міськвиконкому...” “Чергове засідання групи, що іменує себе “Український культурологічний клуб” (УКК), — із неприхованим роздратуванням констатував кагебешний дописувач, — було саме в розпалі...”

Сьогоднішній обтяжений надмірною інформацією і політичною вседозволеністю людині важко навіть уявити, що означало в час комуністичного тоталітаризму, в час цілковитої заборони усього живого українського публічно промовити: “панове”. Тоді це було як удар меча, що навпіл розсік історичний час: на вчора — де залишалася епоха радянської деспотії, різноманітні зачертіві “товариши та товариші”, і на завтра, де відкривалось щось абсолютно нове, незвідане і повнокровне.

До цього моменту слово “панове” в масовій свідомості асоціювалося лише з ненаситними по-міщиками, які нещадно експлуатували своїх кріпаків, або карикатурними образами з журналу “Перець” — про закордонних “петлюрівців”, “бандерівців” та інших заокеанських панів-націоналістів, що плетуть підлі підступи проти “найсправедливішого в світі” радянського суспільства.

І раптом воно, розриваючи тиши, знову зазвучало у повний голос. “А я, — ділився далі враженнями автор статті, — все ніяк не міг звільнитися від відчуття нереальності того, що відбувається”. “Адже це він, Олеся Шевченко, ...непомітно диригував присутніми у залі однодумцями, які по черзі виходили до мікрофона і мало не криком видихали в мікрофон свою майже патологічну ненависть до всього радянського”.

Так, цим неординарним чоловіком, що увігнав кагебешного дописувача в повний ступор, був Олеся Шевченко — донедавна в'язень комуністичних концтаборів, а нині член правління Українського культурологічного клубу — першого легального антикомуністичного об'єднання в Україні переду “перебудови”.

Радянська влада відчула в цій

маніфестації загрозу самим основам соціалістичного ладу. І вирішила максимально протидіяти. Цитована стаття й була одним із інструментів, яким вони намагалися спонукати радянських людей до праведного гніву. Але не так сталося, як комуністам гадалося. Понад мільйон примірників газети, а таким був тоді наклад “Вечірнього Києва”, вкинуті фактично в кожну другу київську поштову скриньку, спровокували зовсім іншу реакцію — повідомивши усім, що українці повернулись в Україну.

Сьогодні можна упевнено стверджувати, що з цієї події починається новітня публічна історія українського відродження.

Науковці, досліджаючи минуле, завжди намагаються за візуальними феноменами розглядіти закономірності їхнього розвитку.

В описану нами епоху — від першого публічного виступу УКК до проголошення незалежності, Олеся Шевченко — один із найактивніших політичних діячів Києва. Його політичне значення добре описує питоме українське слово: провідник. Без подібних людей неможливі були зміни в суспільстві, що пережило Голодомор і 70 років тотального терору, вони допомагали людям робити перші самостійні кроки, ставати самим собою.

У серпні 1987 року Олеся Шевченко стає одним із засновників Українського культурологічного клубу. Одночасно разом із В'ячеславом Чорноволом відроджує і видає легендарний “Український вісник” (1988 р.), бере активну участь у відновленні діяльності Української Гельсінської групи.

У цей історичний період, що рухатися вперед, дезорієнтованому, денационалізованому українському суспільству важливо було показати альтернативну радянській владі “картину світу”. І УКК провів за два роки свого існування сотні просвітницьких заходів. Для прикладу назуву кілька з них: 22 січня 1988 року в місті Бучі, на квартирі місцевої вчительки Надії Левченко під крики і гупання ментовських чобіт у двері відбувається відзначення річниці проголошення IV Універсалу УНР; 22 квітня 1988 року, в день народження В. Леніна, на противагу так званому комуністичному суботнику УКК організовує впорядкування могил на Байковому цвинтарі чільним діячом УНР і видатному українському історику Михайлу Грушевському; влітку 1988 року паралельно офіційному відзначенню 1000-ліття Хрещення України-Русі УКК провів свое відзначення біля пам'ятника князю Володимиру тощо.

Важливим моментом зміни політичного клімату в Києві стало рішення УКК про перенесення акценту діяльності з кімнатних зборів на вуличні демонстрації. Першою спробою стало дозволене місцевою владою пікетування Київського вищого воєнно-морського політичного училища з вимогою захистити історичну пам'ятку — Києво-Могилянську академію від руйнування, виселити з неї військових. У заході взяло участь кілька сотень людей. Але справжньою загальнонаціональною політичною подією стала несанкціонована “Чорнобильська демонстрація” 26 квітня 1988 року на Жовтневій площі (нині Майдан Незалежності). Влада розірвала її як спробу українських екстремістів політизувати екологічні проблеми.

ми. Мітинг було жорстоко розігнано, а більшість учасників арештовано і доставлено в різні райвідділи міліції Києва. Кажуть, що коли Господь хоче когось покарати по-справжньому, то він відбирає в нього розум. Так і тут, влада вирішила, що потрібно продовжувати контрпропагандистську атаку на екстремістів і — розтрубила про це в своїй пресі. Уся Україна взнала, що в Києві відбувся перший антикомуністичний мітинг.

17 липня 1988 року члени УКК провели збори на шкільному стадіоні в мікрорайоні Русанівка. В'ячеслав Чорновіл познайомив присутніх з Декларацією принципів Української Гельсінської спілки, розповів про необхідність перейти до нової форми боротьби з радянською владою. А таку можна провадити лише створивши загальноукраїнську політичну організацію. Після цього УКК майже повним складом вступив до Київської філії УГС. Головою Київської організації мії обрали свого беззаперечного лідера Олеся Шевченка.

Важливим моментом боротьби і за владу, і за свідомість киян стали вибори 1990 року до Верховної Ради УРСР. Українська Гельсінська спілка висунула Олеся Шевченка своїм кандидатом в одному з найскладніших округів Києва — “Московському” (сьогодні це Голосіївський р-н). На території цього округу розташувалися гуртожитки Київського університету ім. Тараса Шевченка. Комуністична влада вирішила скористатися цим і здобути тут символічну перемогу над “екстремістами з УГС”. КПУ висуває своїм кандидатом у депутати Верховної Ради УРСР члена ЦК КПУ, ректора університету Віктора Скопенка. Ім здалося, що студенти і викладачі у більшості своїй із професійної солідарності або зі страху бути покараними проголосують за свого ректора. Водночас, щоб ослабити шанси кандидата від УГС, розколоти його потенційний електорат, кагебісти висувають у цьому виборчому окрузі підставну “общедемократическую” кандидатку Панову. Про серйозні наміри влади говорило вже те, що для її підтримки вони навіть привезли із Москви відомих і популярних тоді слідчих Генпрокуратури ССР Тельмана Гдляна і Ніколая Іванова. Володимиру Яворівському, як місцевому кадру, доручають організовувати їхні зустрічі з виборцями. Що він і робив із притаманним йому натхненням. Працювали проти українського кандидата системно і з азартом. Зда-

валося, що такі зусилля дадуть свої плоди і кандидат від УГС зазнає нищівної поразки. Та правильно організована Олесем Шевченком кампанія і достатньо високий освітній рівень виборців зіграли з комуністами злий жарт. Кияни проголосували у своїй більшості за Олеся Шевченка.

Олеся Шевченко у цей період — уже сформований, загартований український боєць, провідник. Людина, що пройшла школу підпільної діяльності у 70—80-х роках. Зокрема як неоголошений член Української Гельсінської групи, коли за дорученням Оксани Яківни Мешко виконував важливу з'язкову роль із московськими правозахисниками і за кордоном. Також він займався виготовленням і поширенням українського самвидаву. І також аж до свого арешту 1980 року і засудження на 5 років позбавлення волі в тaborах суворого режиму та 3 роки заслання (за ч. I ст. 62 КК УРСР “антирадянська агітація та пропаганда”).

Саме в ув'язненні він пройшов свої основні “тиюремні університети”. Неймовірно жорсткі і загартовуючі волю. Наведу показовий приклад, коли кагебісти спробували його “зламати”. А одним із випробуваних методів “ламання”, коли адресат не піддавався, ставали погрози його родині. І не завжди в'язні витримували такий тиск.

Так виришили вчинити з Олесем Шевченком. Ось як він це описує в листі до батьків: “Ви самі були свідками драматичних подій зими 82–83-го років. Тоді мене — після 65 діб безперервного утримування в холодному карцері з годуванням юшечкою через день і наступного утримання в ПКТ, де нас було четверо у тісній “двоповерховій” камері, і працювали у три зміни, щоб ніхто не міг виспатись, тоді мене — напівскелета, на якого без болю в очах не могли дивитися зеки, тоді мене — котрий не спромігся пройти два метри, щоб узяти миску з бурдою, просунуту мені крізь амбразуру й упав, тоді мене привезли в Київ на Володимирську і сказали, що моя дружина в лікарні і вже звідти не вийде, і що я повинен подумати про дітей, бо старі уже немічні і їх самих треба доглядати, що означало, що дітей можуть забрати в дитбудинок, і привели до мене вас — двох старих з третячими руками і двох малих заплаканих, і сказали:

“Ось який ваш батько! Він відштовхує вас, він не любить вас, він і зараз не хоче писати до Президії Верховної Ради прохання про помилування! І тоді я сказав вам: “Вам потрібен мертвий син чи живий? Так ось такий я живий”. І тоді я сказав дітям: “Вам потрібен батько — чи ганчірка, об яку витирають ноги?”

Коли старша донька відповіла, що їм потрібен батько, Олеся Шевченко сказав своїм мучителям: оце і є моя вам відповідь.

Цей лист, до речі, експонується у фотодокументальній виставці “Більшого щастя немає”, що з 22 лютого до 15 березня 2020 р. розгорнула у Музеї шістдесятництва (Київ, вул. Олеся Гончара, 33).

Олес Шевченко належить до тієї когорти українських героїв, які цілковито присвятили своє життя Україні. І не зрадили своїй посвяті ані на йоту. Одні з них, як, наприклад, Роман Шухевич, загинули, а їхні родини були жорстоко репресовані. І таких не сотні, і не тисячі, а сотні тисяч, лежать в рідній землі і на чужині. Нерідко усіма забуті. Нашому герою Господь відпустив іншу долю, і він зміг дожити до проголошення Незалежності і не втрачеє своєї громадянської активності донині. Ось як Олеся Шевченко сам описує тодішній свій стан: “А тепер (настав. — Ред.) такий момент життя, який можна назвати радістю, вище якої в житті людини (нічого. — Ред.) не може бути. Це було 24 серпня 1991 року. Свій стан я не можу передати словами — то був ненормальний стан. Це було таке піднесення, така ейфорія, що такий стан не повторюється ніколи в житті людини. Слава Богу, що я від того піднесення, від тієї ейфорії не загинув, — тому що можна було і загинути. Це було якесь таке сп'яніння... Все життя мрія... Не мені — нації мрія! І ось нація дочkalася свободи. Це був день найвищої радості, день найвищої життєвої наслоди”. (З інтерв'ю, записаного Василем Овсієнком 21 жовтня 1998 р.).

Сьогодні Олесю Шевченку виповнюється 80 років. Вітаймо його з цим славним ювілеєм, бажаймо фізичного і духовного здоров'я, а родині усіх можливих благ. Сподіваємося, що він зуміє, попри заклопотаність (він і сьогодні перебуває у вирі громадського життя — виконує обов'язки голови Ветеранського об'єднання УГС і Київського товариства політичних в'язнів і репресованих), написати спогади про своє життя. Талант журналіста-оповідача і нетривіальні події, що йому довелося пережити, можуть перетворити появу такої книжки в загальнонаціональну культурну подію.

Нашиому побратиму і провіднику пану Олесю: многая літа, літа, многая літа!

“Ми повинні об’єднуватися навколо давно назрілої мети світової спільноти українців незалежно від країни чи материка проживання”.

Віталій АБЛІСОВ

“(Не)відомі українці, які змінили історію” — оригінальне дослідження чи ілюзія бажаної реальності?

Автору не так давно довелося побувати на цікавій офіційній події.

Присутні святкували вихід книжки з вищезгаданим заголовком М. Сухомозького і його дружини Н. Аврамчук. Очевидно, не одного здивувало дивне пророцтво автора (процитуємо його фінальне передбачення з парламентського “Голосу України” ... маємо такі тrivожні еміграційні тенденції, що може, доведеться вже за кілька років лаятися (навіщо ж так різко про вихідців з України та їхніх нащадків?”. — В. А.) з европейцями за те, кому належить те чи інше ім’я”.

Забігаючи наперед, заспокою М. Сухомозького — не турбуйтеся, все буде добре: діаспорні активісти спокійно відвідують вітчизну своїх предків, бо переконалися: батьківщина їхніх дідів-прадідів є і буде завжди.

Тож повернемося до книжки **“(Не)відомі українці, які змінили світ”**.

Автору видання, очевидно, треба поспівувати — він тривалий час жив у СРСР (Середній Азії) і тому недостатньо інформований про тридцятілітнє життя незалежної України (не знаю біографії декого з молодих, котрі брали слово для виступів, але промови частини з них були далекими від досконалості).

Якби це було не так, то вони б знали, що відкрите інтелектуальне спілкування українців і вихідців з України на всіх материках розпочалося ще у 80-ті роки минулого століття. Щоправда, були випадки, коли періодика і книжки потрапляли в СРСР у інвалідних протезах (радянська держбезпека не спала).

Але вже тоді з'явилися перші журнальні й книжкові видання, присвячені життєписам та сусільному буттю представників діаспори, відбуваючись міжнародні зустрічі.

Проголошення Незалежності України 1991 року різко змінило ситуацію. Саме діячі діаспори відкрили нам світ зарубіжних українців обох Америк, Європи, Австралії, Азії й Африки.

Ше 1954 року у канадському Торонто побачила світ “Книга діячів української культури, учасників Першої зустрічі українських митців Америки й Канади з громадянством 3—5 липня”. Наступного року В. Верстман видав у Детройті (США) том “Українці в Америці”.

Подібної інформації було і є безліч.

Якщо зробимо хоча б короткий огляд досягнень вихідців з України та їхніх нащадків, то це буде солідна різномовна бібліотека, значна частина книжок якої вже давно потрапила до України й використовується насамперед науковцями і творчою інтелігенцією.

І “там” всюди є “наші”: в урядах і парламентах, у збройних силах (маємо на увазі генерали та адмірали), і серед астронавтів, і в культурі та науці, спорти...

Словом, всюди!

То який смисл зарубіжним європейцям (М. Сухомозький чому саме їх віділяє з потенційних авторів тривожних тенденцій “лаятися” (так у М. Сухомозького) з однодумцями з України?

Навпаки, вони хочуть одного — тісної співпраці.

Ми повинні об’єднуватися навколо давно назрілої мети світової спільноти українців незалежно від країни чи материка проживання.

Треба рішуче зупинити руйнівні процеси, коли політичні партії (вмираючі й вкотре відроджені), олігархічні союзи ведуть до розбиту й економічного, й інтелектуального.

Історія повторюється: то трагедія, то фарс

Тривалий час не вірилося, що N — геніальний фахівець у царині технологій супутникових комунікацій, був українсько-канадсько-американського походження.

I лише після відходу N в інший світ я більше дізнався про його біографію. Світ від того складного часу різко змінився.

Американський студент українського походження Стів Возняк одним із перших у світі сконструював персональний комп’ютер.

Інший американець Любомир Романків винайшов магнітні головки для зберігання цифрової інформації в електроніці.

Михайло Яримович став одним із провідних американських керівників програми польоту на Місяць “Аполло”.

Галичанин Павло Винник очолив збройні сили Канади.

Понад 50 Нобелівських лауреатів у своїх офіційних біографіях інформують, що вони нащадки вихідців з України.

Досить?

Згоден.

Але не зовсім такий вигляд має вищесказане з наших вітчизняних видноколів.

“Українські нобелівці? Та ви що? Які ж вони наши?”

Такі ми: у світі — видатні і знамениті, а вдома нездари-нездари (не всі, але чимало).

Книжка-довідник чи енциклопедичне видання, псевдооригінальне художнє оформлення, хаотичний (а то й відверто дивний) підбір герой для подібного видання...

Хоч в одному автори **“(Не)відомих українців...”,** здається, зійшлися — вони відверто обіцяють, що не закликають “до біографічних революцій”, а лише прагнуть історичної справедливості (що вони під цим розуміють, дінатися складно, адже розгорніть російські енциклопедії і всюди зустрінете винахідників, науковців і т. ін. — з українським корінням). І не допоможуть Москві ніякі фокуси: що якісь кілька десятків років від Дону до Чукотки жило 20 мільйонів вихідців з України, а сьогодні вже нібіто лише 2 (?!).

А якщо переглянути енциклопедичну зарубіжну літературу, то там відверто вказують: американський (чи канадський, аргентинський, німецький) науковець українського походження.

На 135 сторінці поданий суперякісний фотопортрет ліненауковця Трохима Лисенка — одіозного сталінолюба, на совіті якого не лише десятки талановитих вчених, а в значній мірі доля вітчизняної генетики.

Наприклад, народжений в українській Перемишлянщині (тепер Польща), пізніше громадянин США, фізик, лауреат Нобелівської премії 1944 року І. Рабі зовсім не страждав, що і євреї, й американці, й поляки, й українці вважають його своїм генієм.

Подібних прикладів безліч.

“Ніколи у житті я не зустрічав такої яскравої зелені, як у місті свого дитинства — Чернівцях”, — писав, живучи за океаном, Ервін Чаргaff (1905—2002) — видатний американський біохімік, лауреат численних престижних наукових відзнак, котрій підготував 4 лауреатів Нобелівської нагороди.

Немає сенсу різко критикувати ні авторів, ні самого іхнього видання — кожний бачить світ по-своєму, а тим більше відображає його. Але й зовсім промовчати про дивну книжкову новинку теж якось незручно.

Отже!

Видавці обрали своєрідний спосіб верстки — хаотичний (сказати б, махновський, але, здається, степовий лжегерой був даліким від видавничих справ).

До книжки увійшли тексти про військових, науковців, митців, письменників. Більшість відомих, а то й видатних людей. Відкриття їх читачам сумбурне: тут і портретний живопис (авторка, мабуть, з юного покоління), і чудові за якістю фотознімки, і шрифтова різноманіття...

Але де уявна музика, яку хотілося б почути, гортаючи видання? Де гармонія всього, що повинно було б об’єднати чи то книжку, чи альманах, альбом...

Конкретніше.

На 135 сторінці поданий суперякісний фотопортрет ліненауковця Трохима Лисенка — одіозного сталінолюба, на совіті якого не лише десятки талановитих вчених, а в значній мірі доля вітчизняної генетики.

Яка роль цієї ілюстрації? Нагадати про невігласа? Не хочеться ж думати, що недовук симпатичний комусь.

І подібних “принципів модерної верстки” у виданні вистачає.

Перша третина “оригінальної” книжки завершується главою про народженого у Львові нібіто успішного розвідника — поляка за національністю, а за натурую авантюриста Єжи Сосновського (виходить, це львівський Казанова).

У цій главі чого тільки немає. А от віра читача у зміст відсутня. Бо в одному розділі йдеться про одне, а в іншому — протилежне. То стверджується, що адмірал В. Канаріс очолив нацистський Абвер (розвідку) саме завдяки амурним історіям поляка, то пізніше йдуть варіанти його (львів’яніна) загибелі.

І взагалі: який смисл друкувати подібні “історії”? До України Є. Сосновський має

стосунок тільки тим, що народився в тоді польському Львові.

Є дані про те, що у Галичині мешкали родичі К. Маркса, то що — й про батьків марксизму-лєнінізму друкуватимемо томи?

Чи література вже повністю втратила свою благородну виховну роль?

В загалі у виданні Н. Аврамчук та М. Сухомозького занадто багато приблизності, якихось абсолютно не вмотивованих пропущень тощо. Навіть у розповідях про добре відомих обстоїстостей.

Приклад?

Нарис, присвячений медіамагнату, народженному в закарпатському Солотвині, Р. Максвеллу. Чого тут тільки немає! Навіть використано “циркулюючі чутки”.

То як оцінювати якість запропонованих у книжці текстів?

Це нариси у рамках жанру детективу чи наспіх запропоновані напівнекодти та життєві байки?

Якщо продовжити набір помилок, то настав час говорити й про зовсім серйозне.

111 сторінка присвячена видатному фізику Володимиру Векслеру. Якщо хтось береться писати про речі, про які має приблизне уявлення, то те й одержуємо.

Щоб читач зрозумів, про що йдеться, радимо відкрити англомовні сторінки Нобелівської фундації й прочитати абзаці, що стосуються В. Векслера. А йдеться там ось про що: науковець був двічі номінант (іншими словами — кандидований) на престижну відзнаку з фізики. Обидва рази невдало.

Що ж стверджують Н. Аврамчук й М. Сухомозький? Виявляється, вченого номінували 5 разів. Через абзац цифра подвоюється. І пояснення теж цікаві: мовляв, в СРСР панували тотальні заборони через секретність “Атомного проекту”. Що було, те було. Але навіщо поширювати байки? Тим більше про померлого 1966 року фізика (нагадаємо, що рішення Нобелівських комітетів тримають в таємниці 50 років).

Сумний чи обнадійливий підсумок

За яким принципом автори ділять “відомих” і “(Не)відомих” українців, здогадатися непросто. Як і не зрозуміло, чому до видання увійшли ті чи ті “герої”.

Що зробиш: живемо у часі, де панує не логіка й гармонія, а хаос.

Пропоную вагомий аргумент щодо подібного висновку.

На початку наших нотаток йшлося про дивний список запрошених учасників описаної події.

Здавалось би, організатори повинні були запросити на цікаву подію відповідних учасників (тим більше, що вход до зали був під суворим контролем відповідальних служб). Тому багатьох здивувало, що серед присутніх були два “одіозні аси” столичних ЗМІ: Д. Дроздовський (редактор колись популярного журналу “Всесвіт” та “не менш знаменитий україно-російсько-американський” автор С. Куліда з газети “Літературна Україна” (може, комусь невідомо, але обидва прославилися безцеремонним запозичен

Знамена перемог заб'ють крильми! У це вірив і для цього працював Дмитро Нитченко

Ганна АНТИПОВИЧ,
заслужена журналістка України

“Його твори надихають нові покоління нашого народу”

Віктор Литус, директор Зіньківського районного історичного музею, де багато робиться для збереження спадщини Дмитра Нитченка й інших письменників-земляків, що змушені були жити на чужині, але й там творили круг себе Україну, у дозвілі про славного сина Зіньківського краю розповів про дитячі і юнацькі роки Дмитра на Зіньківщині, де він народився в родині доброго господаря з хутора біля села Лютенські Будища, про переслідування, яких зазнала родина, про поневіряння, що випали на долю Дмитра “в стране, где так вольно дишітъ человек” через “не таке” соціальне походження, окреслив його шляхи Зіньків — П’ятигорськ — Краснодар — Харків — фронтові дороги в лісах Смоленщини — Могилів — Гомель — Харків — Львів — Краків — Форст — Берлін — Мюнхен — Старий Ульм — Корнталль біля Штутгарту — Цуфенгаузен — Неаполь — Мельбурн...

Перший вірш Дмитра Нитченка був опублікований у читанці для другого класу, коли йому було лише 15 літ, — розповідає Віктор Литус. — У 26 років він видав свої перші дві поетичні збірки. В Австралії, починаючи з 1953 року, вийшло понад два десятки книжок — твори для дітей, мемуари, наукові праці, словники, підручники, епістолярії українських письменників... Усі свої заощадження Дмитро Васильович вкладав у видання книжок для українців Австралії, а там була 35-тисячна українська діаспора, і роздаровував їх по всьому світу. У незалежній Україні ці видання стали перлинами музеїв та бібліотек, багато разів перевідавалися його твори для дітей, “Живий Шевченко”... Торік пані Віра Кошова ініціювала, а Зіньківська райрада профінансувала перше в Україні перевидання унікальної книжки нашого земляка “Від Зінькова до Мельбурна”, за яку він був удостоєний премії імені Григорія Сковороди. За книжки для дітей Дмитро Нитченко став лауреатом премії імені Лесі Українки. 1991 року за рекомендацією Олеся Гончара Дмитра Нитченка прийняли в Спілку письменників України. Після більш ніж чотирьох десятиліть вигнання він і в Україні зміг приїхати, і повернутися до рідного народу своїми творами, в яких чесно, правдиво, майстерно відтворено всі ті випробування, через які пройшли українці у жорстокому ХХ столітті. Його твори надихають нові покоління нашого народу. Тож я радий, що сьогодні з нами в цій ошатній зали школярі, ліцеїсти і Полтаві, і Зінькові...

“Світить, щоб у нас були ясні дні і ночі”

Майстерною і надзвичайно зворушливою була літературно-музична композиція з поезії Дмитра Нитченка “Зоря над світом” від учнів шкіл Зіньківщини — членів молодіжної філії Літературно-мистецького об’єднання Зіньківщини “Свічадо” (керівники Ганна Гайдаш і Надія Олещенко). Першокласниця з Великої Павлівки Зоряна Олещенко, мила україночка у віночку починала цю композицію словами: “*Мама говорить, що зорі на небі — це людські душі. Засвітилася зірка — народилося дитя, покотилася за обрій — чиєсь серце зупинилося. Дуже яскрава зірка засвітилася колись над хутором Ниценка біля Лютенських Будищ неподалік Зінькова. Тоді народився Дмитрик — у майбутньому Дмитро Нитченко, який лішив нам у спадок ці вірші.*”

Старші дівчатка, такі ж гарні в українських строях, читали вірш за віршем, і перед нашим зором вимальовувалася картина того часу, в якому випало жити письменників. Четвертоокласниця Зіньківської спеціалізованої школи №1 Аліна Чепігі читає “Осінь” — поезію з розлучним образом темряви, що оповила поневолену Україну:

*Вдалеч втопиш очі —
Чорно, не пройти...
І придути щоночі
Темряву дроти...*

Вечір-спогад “Від Зінькова до Мельбурна”, присвячений 115-й річниці від дня народження письменника-земляка Дмитра Нитченка (22.02.1905, Зіньків — 15.09.1999, Мельбурн), відбувся 25 лютого у Полтавській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. І. П. Котляревського.

Семикласниця з Великої Павлівки Ірина Паламаренко знайомить слухачів з надзвичайно містким віршем “З полону”, де радість військовополоненого від повернення в рідні краї, коли “вже Кременчук позаду і Лубні, Санжар нових минув я теплі хати і до Полтави йду через Млині”, поєднується з жахом бачити руїни Харкова, де “скорбне місто височіє в млі”, і роздумами про всі випробування, через які довелося пройти українцям:

*Народе мій! Ти муки мав досиста,
Тебе тлив голод, нівеців Сибір.
О, скільки крові нашої пролито!
О, скільки серця сконало в борботі!..*

Дев’ятикласниця Зіньківської СШ №1 Софія Конотоп знайомить нас зі ще одним програмним віршем Нитченка — “Їduчи на чужину”. Він написав його, відпливаючи в Австралію, коли, як усіх вигнанців, його мучило питання: “Чи вернемо додому звітія?”

*Ніхто не зна, і долі не вгадають
Ні хіроманті, ні циган-ворожбіт,
Які шляхи щиріше привітають,
Де ждуть обійми щастя чи журби.*

*Ta знає всяк, як сурма ключ заграс,
Коли визвольні загримлять громи,
Тоді наш край всі мури розламає,
Знамена перемог заб'ють крильми!*

*З усіх кінців тоді гукне нас мати...
(Той кліч здригне, мов блискавка в імлі)
Ну, хто ж тоді не схоче повернати
До світу найсвятішої землі?!*

Семикласниця з Лютенських Будищ Інна Костинська читає “Перший лист”, де Нитченко пише другові в Україну:

*Я не загруз у добрах в цій країні,
Не став я в’язнем гомінких столиць.*

*Хоч евкаліпти заступили обрій,
В завоюх мрій зрина мое село...
Я пам’ятаю очі Ваші добре
І серця Вашого тепло!*

Дев’ятикласниця Зіньківської СШ №1 Анна Єрмоленко читає вірш, де звучить Нитченкова трилогія за те, щоб діти українців-емігрантів знали рідну мову. Він багато років очолював Українську шкільну раду Австралії, і в країні тоді діяло 55 вечірніх українських шкіл, де навчалося дві тисячі учнів. Своїх дітей і внуків Дмитро Васильович так навчив рідної мови, що донька Олександра, у заміжжі Ткач, стала відомою письменницею (псевдо Леся Богуславець, у 2001 році їй була присуджена літературна премія “Тріумф”), Галина, у заміжжі Кошарська, — філологом, викладачкою української мови і літератури в Університеті Макворті в Сідней, внук Юрій Ткач — перекладачем...

Ця ж дівчина проникливо читає Нитченків “Заповіт” з рядками, що навіки вкарбовуються в пам’ять:

I скажу в останню всім хвилину:

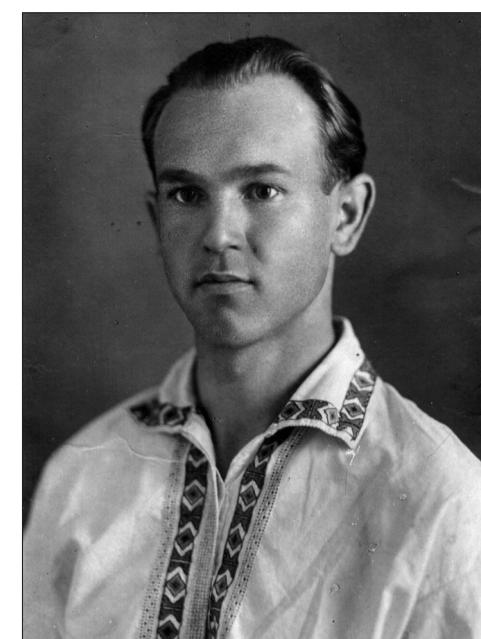
*Люди добре й доні дорогі,
Бережіть ви волю України
І прокляттям славте ворогів,
Що гнобили люд наш працювітій,
Що принесли голод і Сибір,
Що хотіли мову нашу вбити
Й душу нашу вирвати в злобі.
Ріоно землю у ці дні горбаті
(А вона ж в біді тепер щораз)
Ви любіть її, як рідну матір,
Або так, як наш любіє Тарас.*

Хвілю поезій земляка завершує Зорянка Олещенко: “*Погляньте, на небі сяють мільйони зірок! А значить, вони не гаснуть назавжди! I люди, які відійшли у вічність, ними дивляться на нас із неба! Так над колишнім хутором Ниценки, над Зіньковом, Полтавою, Харковом і Мельбурном, над усім великим світом яскраво сяє зірка Дмитра Нитченка. Світить, щоб у нас були ясні дні і ночі!*”

...Коли торік у листопаді в Музеї літератури у Києві відбувалася презентація вперше в Україні перевиданої з ініціативи Полтавського обласного відділення Товариства “Україна — Світ” книжки Дмитра Нитченка “Від Зінькова до Мельбурна”, його донька Леся Богуславець у своєму виступі поміж іншим сказала: шкодує, що досі не видала збірка батькових поезій, які друкувалися в різних часописах. Ця композиція зіньківських школярів кличе нас, дорослих, до того, щоб збірка поезій нашого талановитого земляка вийшла в Україні, на його рідній Полтавщині. Поетично-музичну естафету від зіньківців прийняв співак з Полтави Юрій Трейтель, відомий виконавець пісень про борців за Українську Свободу. Він поклав на музичу вірш Нитченка “Самота”, який Дмитро Васильович написав по смерті дружини. Його настрий близький і панові Юрієві, який дуже сумує за свою дружиною Надією, котра поділяла його патріотичні погляди і була з ним поруч на полтавському Майдані під час Революції Гідності.

“Він є найпотужніший будітель, провідник у царство духової праці і творчості”

Дмитро Нитченко — людина, яка дуже любила Україну, мала сміливість її захищати і невтомно працювала для неї. 17-річним юнаком він на зборах встає і говорить росіянинові — комуністичному дикунові, який надумав перейменувати Зіньківську індустриально-технічну школу імені Івана Франка на імені Карла Лібкнехта, — що цього робити не можна. Мужній, лицарський вчинок! Таку ж мужність, витривалість, наполегливість виявляє Дмитро Нитченко і під час переслідувань за соціально-політичною походженням. 1926 року вступає на робітфак у Краснодарі — наступного року його виганяють. Іде в Харків, вступає в технікум чужоземних мов, потім в Інститут народної освіти. Учителює, зазнаючи

звільнень з роботи, але вперто шукає можливості працювати для рідного народу як педагог і літератор.

Мені, авторці цих рядків, часто думається, яким би творчо-благословенним міг бути той мій рік роботи після закінчення середньої школи у Зіньківській районній газеті, якби в нашему козацькому Зінькові могли вільно жити і творити Микола Зеров, Михаїло Орест, Дмитро Нитченко...

Дмитро Нитченко вірив у те, що Україна стане незалежною, він ще відпливаючи в Австралію, у вірші “Їduчи на чужину” писав: “Знамена перемог заб'ють крильми!”

Він завжди творив круг себе Україну: очолював Українську шкільну раду Австралії, заснував видавництво “Ластівка” і літературно-мистецький клуб імені Василя Симоненка, видавав альманах “Новий обрій”, підтримував молоді таланти...

Професор Українського вільного університету (Мюнхен) Юрій Бойко у статті “Нитченко як творча індивідуальність” писав: “Він є найпотужніший будітель, провідник у царство духової праці і творчості. Без нього багато нашої молоді відійшло б від українського життя, асимілювавши серед чужинців, без нього не з’явилось б цілої серії видань українською мовою”. Бойко порівнює Нитченка з Борисом Грінченком, бо “однаково переняли якимсь глибоким схильняттям перед обов’язком праці для рідного народу, обідва невтомні докраю у своєму служенні українському слову й українській школі”.

“Хто ж тоді, як не ми, брати?”

Окрасою вечора стали і оркестрова п’еса “Ой, при лужку” у виконанні ансамблю “Чураївна” Полтавської обласної філармонії, що промовляла до нашої генетичної пам’яตі про часи козацькі, і пісні у супроводі цього ансамблю народної артистки України, солістки нашої філармонії Наталії Хоменко “Роде наша красний”, “Синові” (на слова Василя Симоненка), “Україно моя”, за що цим артистам, які ніколи не відмовляються взяти участь у патріотичних заходах, велика дяка!

Дякуємо і самим організаторам цього вечора, а це Департамент культури і туризму Полтавської ОДА, обласна бібліотека і обласна філармонія, Зіньківський районний історичний музей і Полтавське обласне відділення Товариства “Україна — Світ”, його голова Віра Кошова. Вечір підготувала і провела завідувач відділу соціокультурної діяльності Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки імені І. П. Котляревського Юлія Крамарева.

Під час заходу присутні могли познайомитися з виставкою, де були книжки Дмитра Нитченка з фондів Канадсько-Українського центру ПОУНБ ім. І. П. Котляревського, Товариства “Україна — Світ” та інші, які дарувала бібліотека родина Нитченків. Тож ідіть у бібліотеки і читайте книжки нашого видатного земляка — “Живий Шевченко”, “Силуети”, “Слідами Миклухи-Маклая” і “На гадючому острові”, “Від Зінькова до Мельбурна” і “Під сонцем Австралії”... Читайте мудрі й дотепні книжки його доньки Лесі Богуславець.

Фото на згадку про вечір, що об’єднав в любові до України її вірних синів і доньок

Леся ЛЮБАРСЬКА. Герої мої, українці...

Бандерівський стяг

Розірвала звітка груди,
Наче грім посеред жнів.

“Що ж то буде? Що ж то буде?”

Кожен тихо говорив.

Смерть Бандери наздогнала,

Не здригнулась та рука...

Україна застогнала —

Вже нема Провідника.

Приспів:

Підімемо вище Бандерівський стяг,
Бо під ним повстанець не один поляг.
Україно рідна, пом'яни усіх,
О, якби Бандера нині встали міг!

Йти до бою знову мусить

Наш червоно-чорний стяг.

Скільки ж вас, хлоп'ят безвусих,

Залишилось у лісах...

Ми бандерівцями стали,

До кривок знаєм хід,

I таких нас є чимало —

Козаченків славний рід.

В їхню пам'ять

Сибір, ГУЛАГи, Соловки...

I вирок суду: “Враг народу”.

Які страшні були роки,

Конала, плачуши, свобода.

Мордва, Хабаровськ, Воркута...
На збори дві чи три години.

Так виривала зла орда

В людей любов до Батьківщини.

А голод скільки душ забрав?

На трупах танцював чужинець,

I в “лічному делі” помічав:

“Причина смерті — українець”.

Сибір, ГУЛАГи, Соловки...

Згадаймо Курбаса і Стуса...

В їх пам'ять запалім свічки

На білім кутику обруса.

В окопі паску розділив комбат

Коли задзвонить Великодній дзвін,
I прииде Паска, на яку чекали,

Згадаймо про бійців передусім,

Що стільки днів в окопах ночували.

Ми сядемо за стіл, де стільки страв,
“Христос Воскрес” — промовлять батько

й мати.

Згадаємо, як наш Господь страждав...

Лиш не забудьмо про солдат згадати.

Які під свистом куль їдуть і сплять,
Які в землянках пробують свячене...

Зішли на них, Всешишній, благодать,

Хай кожен воїн буде незнищеним!

В окопі паску розділив комбат,
I, може, вперше воїн просльозився...
— О, Боже, дай, щоб кожен із солдат,

Просто живим... просто живим

лишився!..

Вдова

Тихо скrapлють сльози

Із серця мого на щоку.

Хто, скажіть, напрочочив,

Мені долю аж надто гірку?

Хоч вдова я сьогодні,
Ta зате я щаслива вдова.

Tak, погодитись важко...

Як і важко збагнути ці слова...

В сучвітті вишиванок

На світі місця крашого не знаю,
Коли цвіте калина в ріднім краю.

Коли в сучвітті пишнім вишиванок

Стрічає місто чарівних панянок.

Коли синок, і донечка, й внучата
У вишиванках йдуть на кожне свято.

Цвіт вишиванки лине понад краєм
I мое місто до пісень скликав.

Співає серце і здається дуже,
Підспівують на сорочках нам ружі.
Немов цариці і жінки, й дівчата...
Хай буде вічним це вкраїнське свято.

Болить душа

O, Боже, як болить душа
I розривається на часті!
Знов об'єдналися напасті,
I як їм дати відкоша?

O, Боже, як душа горить!
Я погасить її не вмію...
Але ж горить! Горить! Не тлі!
У всесвіт іскрами летить...

Воскресаймо з Христом

Новий день на поріг нам приносить тепло,
Щоби сонце добра в кожнім домі зійшло.
Щоб воскресли ми знов і забули про гріх,
I тоді нас любов об'єднає усіх.

Воскресаймо з Христом кожен раз, кожну
мить,
Серце кожного хай лиш любов'ю горить.
I любімо цей світ, бо ми гості у нім,
I тоді благодать прийде в кожен наш дім.

Воскресаймо з Христом, гріх веде в небуття...
Bo лиши ми є творці всього свого життя.
Tи не заздри, не мсти, не принижуй людей,
Слово кривди, бува, гірше сотні смертей.

Воскресаймо з Христом! Позбуваємося оков,
Щоб терновий вінець потім нас не колов,
Щоб стояли ми всі по правицю Христа.
Ця дорога складна, але й дуже... проста.

Воскресаймо з Христом! Це така благодать,
Як Краса і Добро вічним світлом горять.
Bo багатство міне, сила з часом пройде,
Лиш Любов... Лиш Любов... поруч завжди буде.

Єднаймося, браття

Єднаймося, браття, бо винищать нас,
Як будемо ми поодинці.
Топтати свій край ворогам не дамо,
На те ми і є українці.

Дітей наших зроблять рабами повік,
Як будемо ми поодинці.
I як на коліна ще раз упадем,
Не встанемо більше, вкраїнці.

Забути заставлять, хто нас породив,
Як будемо ми поодинці.
Згадаймо, за що у могилах лежать
Герої, мої українці.

За волю Вітчизни ми підемо в тан,
Не будемо ми поодинці.
Bo з нами Бандера, Шухевич Роман,
Bo з нами Господь, українці.

Жовто-синій прапорець

(До Дня Конституції та
Державного прапора України)

В руках тримаю жовто-синій прапорець,
Перед очима пропливав його доля.
На тлі — пшеничне золотаве поле,
З волошком неба сплетений вінець.
A він живе! Поміж людей він жив!
Хоч був в підпіллі довгі-довгі роки.
Здійми його! Здійми його високо!
Частинку неба й позолоту нив.

Приспів:
Я прапор найгарніший тримаю у руці,
Які ж вони безцінні, ці рідні прапорці.
Слови, не мов молитву, на вік запам'ятай:
На іншого, дитино, його не проміняй.

В руках тримаю жовто-синій прапорець,
Яка важка була його дорога...
To падав ниць, то зводився на ноги,
Ta все ж дійшов він до людських сердець.

Співають Славень... Ці святі слова

Так хочеться шоразу промовляти.
Ще мить — і вгору попливі наш Прapor,

Xвала усім, хто Волю здобував!

Ірині Фаріон присвячу...

Ox, i побільше б нам таких, як Ви!
Шоб не ганьбить своєї булави,
Шоби і мову, і своїх геройв
Були завжди відстоювати готові.

Хтось каже: “Різко!”, я скажу: “Нехай!”
Це краще, ніж казати нам: “Прошай!”
Як землю не відстоюмо свою,
Рабом будемо в рідному kraю.

Чи можемо ми на своїй землі
Terpti utyski? A хтось, як королі,
Bудуть нам вказувати: як? коли і де?
Todі антихрист прихист в нас знайде.

Bіn вже знайшов. Стріляє, нищить, б'є.
Ta є герой в нас і Україна є.

Xай наша нива сіється життям,
Na nij же panuvati tylki nam! Lish nam!

Мово українська

(До Дня української писемності та мови)

Мово українська — сонце мое ясне,
Vишина сорочка і намисто красне.
Ніжний цвіт калини, пісня солов'їна,
Bудь благословенна, рідна Україно.

Cестро моя рідна, я завжди з тобою,
Ti charuєш землю піснею-красою.
Zabuiali цвітом мальви коло хати,
Zraditi не можу голос твій крилатий.

Мово українська — зоре промениста,
B зачертівле серце ти ввійди врочисто.
Bo без тебе, рідна, mi сирітські діти,
A з тобою в серці — найгарніші квіти.

Українські волонтери

A доля волонтерська нелегка,
Zibrav vantaz i znowu u dorogu.
Do blizhnego dobrotisь blokposta,
Brushchi dovgzhдану допомогу.
Чекають їх “Azov”, “Dnipro” i “Sich”,
Nema chasuy podumati pro vtomu.
Buvae, slzyoti kotaitsya z-pid vich,
Koli boechez chitaе list iz domu.

Приспів:
Ukrainські волонтери, vi, bez sumnivu, —
Герої,
Vi, bez sumnivu, takож — захисники.

Xoch nemae в Україні ще професії такої,
Ta u nas є волонтери — добровільні вояки.

Na них chekaют ранені бійці,
Rodini, who navik osirotili.
Voni, neneche Angeli svati,
Dla peremogi Svitla priletili.

Dорогою вертались, як завжди,
Старались не потрапити в засаду.
Ta звітка облетіла всі пости, —
Zaginuv volonter vіd kuly iz “Gradu”.

31 січня 2015 р. 4 година ранку

Я вітаю тебе, Україно!

Моя Україно — господня дитино,

Tumani rankovi zdymaються ввиси.

Ti raiyskogo sadu stivucha ptašino,

Tut vоля kozats'ka guyla kolisy.

Moya Ukrayno — gai solov'ini,

Kupaetsya misiacь v sriblyast'i imli.

Tut mogo narodu odvichni svatini,

Tut bavlyat' svoi ditynchat' zhuravli.

Приспів:

Я вітаю тебе кожен день, кожен час,
I za tebe molos, наче матір за сина.
Zashemit u svitakh moe serce ne raz,
Ja prihodiш u sni, дорожа Україно!

Moya Ukrayno — duše nezradliva,
A ja lišči chastinka, kralplinka

Михайло БАЛТЯНСЬКИЙ,
поет, заслужений журналіст України

“...Щоб почули і ви... — сповіщає патріарх української пісенної творчості Вадим Крищенко. — Я звичайний поет, не долучений до творення правових указів та рішень. Використовую те, що мені дав Бог. І гадаю, що моя пісня, мій віршований рядок також можуть огорнути людей пломенем єднання для утвердження українського духу...”

ТРИМАЮ в руках нову книжку Вадима Крищенка зі зворушливою назвою “Що на серце лягло”. Враже її образне оформлення. На першій сторінці палітурки — розгорнута книжка, а з неї відриваються сторінки, перетворюючись на білокрилих птахів, що летять в небо. Наче це вірш та пісні поета летять до людей. А на зворотному боці під портретом автора на золотавому сувої сповідані слова:

Шукав пахкі слова,
Клав на музичні крила —
І на чийсь вуста лягли мої пісні.
...До мене теж прийшла
Питань пора щемлива:
“To чи даремно жив?
Даремно жив чи ні?”

Нова книжка Вадима Крищенка — своєрідний життєвий самозвіт і самоаналіз. Чіткі самозапитання, відповіді на які автор хоче почути не лише від себе, а й від людей. І мовлене не піддається сумніву. Ти береш його на віру, мимоволі застосовуєш до себе.

Автор з роками ані на йоту не сходить з позиції боротьби за покликом сурми за високі людські ідеали. Він сміливо бере крутиші сходинки, які усім нам ще треба пройти до створення української України.

Поета непокоїть, що “хрипить Донбас, брехливістю загоцаний, обману того чути дим гіркий...” Вірш “Іде війна” — настійна вимога зупинити кровопролиття. У цій данині часу — його позиція.

Автор, який залишається вірним своїй традиційній манері поетичного письма, без закручень і штучного ускладнення хвилююче пише про те, як нелегко Україна стає на ноги, які страждання приносить війна, розпочата, здавалося б, “добрим сусідом”, як важко правда перемагає кривду на своїй Богом дарованій землі.

Вірш поету і хочеш іти з ним в одному строю, коли він пише:

Вже оте пережив,
Що боліло, страшило, лякало.
Мінне поле утром
І мене не минуло чомусь.
На собі відчував
Смерті темне і зло покривало.
Не утав, не пропав —
І нікого уже не боюсь.
Хоч від хліба їсиття
Залишилися крихи дрібненькі:
Був колись молодим,
А зробився — неначе дідусь.
Знов хтось хоче страшити
І під вухом вороже продзвінкав:
Не силкуйся! Дарма! —
Я нікого уже не боюсь.
Лиш тривогу одну
Я до власного серця приkleю:
Щоб жила у добрі²
Україна, моя давня Русь.
Тож її бережім,
Будьмо в помислах її діях із нею,
Щоб казати усім:
Я нікого уже не боюсь!

КНИЖКА складається з окремих розділів: “Звук поетичної сурми”, “Поетичні репортажі”, “Одвічна загадка життя”, “Видива у вікні природи”, “Не біймось мовити про любов”, “Дитяча сторінка”, “Іскорки осіннього вогнища”. І для кожного з них автор знаходить, як на мене, високохудожнє і змістовне наповнення.

“Я люблю цього автора за його ширість і пісенність”, — писав в одній з передмов до книжки Вадима Крищенка незабутній Юрій Мушкетик. І справді, оці риси поетичного письма дуже притягальні в його творчості.

Гортую сторінки книжки, читаю щирі, проникливи поезії “Українське братство”, “Життєві віхи”, “Просто жити”, “Нам треба вірити Україні” та ще “Слово убитого

«Я б’ю у дзвін тривоги...»

солдата”, “Вдови”, “Отямтесь, люди”, і душу бентежать, здавалося б, риторичні запитання, проте вони адресовані мені, вам — усім, кому болить дося України:

Кого спитати? Хто про це розкаже?
Чого очам зробилось все одно,
Й перетворились люди в персонажі
Убогого квартального кіно?
Отямтесь, люди, наберіться сили
І підійміть похилене плече.
Нехай у ваших пересохлих жилах
Знов кров козацька гордо потече!

Перед нами — поет особливого звучання. Він рішуче нагадує всім нам бути зіркими, не бездумно будь-кому довіряти свою долю, яка потім болем і слізми обілляється.

У дусі праведного гніву Великого Кобзаря настійливо звучить вимога мудрого вибору правителів країни у хрестоматійному вірші “Прийдіть, апостоли добра”:

Прийдіть, апостоли добра,
І сядьте у державні крісла.

Читацька душа дуже чутливо відчуває, як цей, сповнений надії і лагідності голос авторської флейти раптом переривається різкими звуками закличної сурми:

Ганьба нова, ганьба стара
На наші долі перевисла.

Ненавистю і презирством проймається автор до посіпак, чиї продажність, злодійство, пристосовництво і криводушність давно сягнули рекордів людського безчестя:

Що ім держава і народ? —
Не зрозуміли ласку Божу.
Ніяк набить не можуть рот,
Ніяк накрастися не можут.
Гендлюють, дурят, продають,
Торгують весело й охоче,
За посмішку сховавши лютъ,
За папірець сховавши очі.
Не те чекалося, не те —
Перевернулось перше й друге.
Усе достойне і святе
Узяв нечистий у прислузи.

Окремі рядки поезії з нової книжки Вадима Крищенка мимоволі западають у пам’ять, як афоризми.

Любіть Україну —
Не тільки про це говорти,
Бо слово красіве
Ховає, бува, каламутъ.
У справжній любові
Сховались свої колорити.
Про справжність її
Тільки вчинки твої доведутъ.

Де той, хто набереться сили
Розійтися кривди холоди?
Дозволь, Вкраїно, попросити:
Шевченка ще раз народи!

Поміж надуманих химер
Я був немов несамовитий...
А усвідомив лиши тепер:

Яке це щастя — просто жити.

Була покара без вини,
Була в дорозі приkrість різна,
Та від прокляття відверни
Ти Бога, Матір і Вітчизну.

Ми б’ємося, не шкодуєм сил,
Когось взяла земля волога.
І від насипаних могил
Вкраїна вищає до Бога.

У ПОЕТИВ буревінів громадянських почуттів, зазначав колись Микола Бажан, сила утвердження (утвердження добра) завжди дорівнює силі заперечення (заперечення зла). І це не абстрактна формула — це норма існування в літературі творця,

українську родинність. Вчитайтесь:

Над кожним вчинком треба думати,
Не обзвивати близжніх так:
— Ти недолузий, повний дурень,
Нікчема, телепень, лайдак.
На свого ллем помийне слово,
Свого не витягнем з біди...
І так, зі зла чи випадково,
Лишаем бридкості сліди.

...Пісенність поезії Вадима Крищенка — це високий дарунок Бога. Я переконаний, якої б величини не був той чи той поет, але він мріє, аби хоча б один його вірш став піснею. В мелодії, цьому божественному чародійству звуків, поетичне слово розкривається новими гранями, здатними яскравіше запалити уяву, глибше і дошкульніше зворушити людську душу, для якої радість, смуток чи задума — своєрідний очищувальний бальзам.

Якщо казати про останній поетичний доробок Вадима Крищенка, то багато з його віршів аж проситься до музичного оформлення. Агов, хлопці-молодці з композиторського гурту, не баріться, долучайте свою ліру до таких творів: “Намалюю маму”, “Забутий лист”, “Танго дошу” та іще... Не даремно ж великий Дмитро Гнатюк в одному з інтерв’ю про творчість Вадима Крищенка сказав: “Мені хочеться співати не лише пісні на його слова, але й просто окремі рядки його віршів”.

Знакові поезії рясніють у кожному розділі книжки. Я й сам, причетний до римованого слова (яка залиблена душа в далекій юності не шукала відради у складні віршів?), написав багато рецензій на поетичні збірки. Але так, як уміє сказати про любов Вадим Крищенко, рідко кому вдається. Вслушайтесь у щемливу музику вірша “Одне одному гріти очі”:

Шовкові звуки гітариста
І білим стелені столи...
Мій настір, світлій і вроцістий,
Зі мною, люба, розділи.
Скажи, хіба нам не хотілось
Відчуть незвичний цей інтим,
Коли душою стало тіло
І крила янголів над ним?
Коли нічого вже не хочем,
Лиші... Лиш — без зайвих сцен, —
Одне одному гріти очі
Під цей божественний рефрін.

У книжці поет подає і цікаві зразки своєї прози: це невеличкі новелі, етюди, спомини. І тут Вадим Крищенко на вісоті. Кущенка, здається, новела “Грішниця”, а ніби прочитав великий роман. Автор вміє в ощадливих словах вмістити багато інформації. Це теж талант, особливо в наш швидкісний і поспішливий вік.

Поет і в прозі поет. Тож не дивно, що в рядки його прозових творів часто вплітаються віршовані одкровення, підсилюючи загальну ідею сказаного. Як от спомин “Про батьків і про себе”, розцінений поезіями “На могилі матері”, “Мамин ювілей”, “Родина, родина” і:

Хоч жити важко —
Не хочу бути плаксивим,
Учусь у пташки
Стрічати сонце співом.

“Що на серце лягло” — не просто черговий підсумок творчих доробок, а вагомий, унікальний подарунок читачам і собі до 85-річчя, яке Вадим Крищенко відзначатиме 1 квітня 2020 року. А через тиждень після Великодня в Національному палаці культури “Україна” відбудеться його ювілейний вечір.

Творча музя видатного поета-пісняра не знає спочину...

І тут же вірш глибокої, так би мовити, педагогічно наступальної наснаги “Думка на актуальну тему”. Про те, що ми часто-густо ганьбимо словами людей свого роду-племені, не вмімо берегти нашу

Микола ГРИНЬ,
член НСЖУ, лауреат мистецько-літературної премії імені Пантелеймона Куліша

Так відверто більше трохи років тому хорватський учений-енциклопедист та публіцист Юрій Крижанич висловився на адресу Московської держави. Опінка залишається злободенною й донині.

Цю фразу безпосереднього очевидця тогочасних драматичних подій в Україні, який п'ять місяців жив у Ніжині, я не випадково використав у ролі заголовка своїх нотаток про книжку, яка побачила світ наприкінці минулого року. Думка авторитетного вченого з Балкан яскраво характеризує тогочасну політику царської Росії не тільки стосовно нашої Хмельниччини-Гетьманщини, а й багатьох інших сусідніх та більш віддалених від неї держав. А ще вона дозволяє краще зрозуміти складність суспільних процесів, що відбувалися за часів буреної доби української історії.

Звісно, не один Юрій Крижанич так різко оцінював тогочасну політику Москви. Гетьман Демко Ігнатович теж мріяв зробити так, аби "в Україні і нога московська не стояла". Саме про це, за власними призначеними самооцінками, діповідав "убогий хробак", "не людина" та "недостойний богомолець", гетьманський радник протопоп Симеон Адамович в блокам'яні. А до цих слів додавав: гетьман — "великий ворог, а не друг пресвітлій царській милості". Згубність політики Москви щодо ліквідації української державності розуміли й інші представники козацької старшини, зокрема й ніжинський полковник Григорій Гуляницький та Василь Золотаренко, які доклали зусиль до розірвання Переяславського договору 1659 року і присягнули на вірність польському королю, аби держава йшла європейським шляхом розвитку. Саме такий спершу обрав і Богдан Хмельницький. Доречна відповідь гетьмана московським послам, що він ніколи не відстане від шведського короля. "Бо у нас союз і приязнь і згода давня. І шведи — люди правдиві, — на що слово дали — додержують".

Могутнім набатом звучать у книжці слова представника тогочасної білоруської шляхти Костянтина Поклонського до полковника Івана Золотаренка не зраджувати своєї вітчизни службою московському царю. Цей же шляхтич заявляв про свою готовність скласти присягу не московським боярам, а українському гетьману Богдану Хмельницькому. Бо від тих бояр лише золоті слова звучали. Насправді ж "железные вольности на ногах надавали..." Можна й далі цитувати слова авторів актуальних і таких корисних у наш час досліджень з цієї книжки вітчизняної історії. Історії, яку ще донедавна ховали від народу за пудовими замкам. Спершу церberи російської, а потім і радянської імперії. Врешті, крига стала скресати. З наших вуст зазвучали лозунги про те, що народ, який забуває власну історію, приречений повторити і пережити її знову. Правильні слова. Прикро лише, що за цими гучними гаслами мало хто робить реальні кроки для того, аби знати і пам'ятати нашу історію і, головне, уникнути прикрих помилок і не повторити нової руйни.

Тож приемною несподіванкою для багатьох шанувальників історії рідного краю став вихід щедро ілюстрованої книжки "Нариси історії Ніжина козацької доби". Тисячолітнє місто ніколи не було обділене увагою істориків, краєзнавців, дослідників старовини і сучасності. Присвячували вони свої роботи різним періодам життя і поступу славного давнього, але вічно юного Ніжина. Була в полі зору і нелегка доля краю в періоди Хмельниччини-Гетьманщини та Руїни. Але все це було розкидане в різних малотиражних наукових збірниках, журналах, альманахах. Що вже говорити про системне залучення цих досліджень в освітній чи науковий процес, коли не кожному охочому чи й науковцю було

«...Усі гидують тим царством та народом російським...»

"Нариси історії Ніжина козацької доби". Відповідальний редактор та упорядник Олександр Морозов. Збірник публікацій та документів. Ніжин 2019. 336 с.

під силу ознайомитися і використовувати ці матеріали, аби мати більш-менш цілісну панорamu історії потужного військового формування у складі Війська Запорозького та водночас стратегічно важливої найбільшої територіально-адміністративної одиниці української козацької держави, яким був Ніжинський козацький полк у XVII—XVIII століттях. Адже цей полк за весь період свого існування відігравав одну з ключових ролей в історії Лівобережжя, бо став провідним центром українського державотворення, столичним полком, у межах якого розташувалися дві гетьманські столиці — Батурин та Глухів, справжнім дипломатичним осередком держави.

З нагоди 370-річчя від часу утворення цього козацького полку в місті відбулося немало яскравих і важливих подій. Належним чином вшанували тут місця козацької слави. Організували історичні реконструкції, які перенесли ніжинців у бурені роки запеклої боротьби та звитяги. Віхи історії ніжинського козацтва стали темою дискусій міжнародної науково-практичної конференції. Врешті, у середовищі нинішніх літописців знайшовся й ініціатор, історик і краєзнавець Олександр Морозов — директор бібліотеки та Музею рідкісної книги Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя та музеїної кімнати відомого мореплавця, океанографа Юрія Лисянського,protoієрей Православної Церкви України. Саме він звалив на свої плечі важку ношу відповідального редактора та упорядника та ще й коректора досить корисної і давно бажаної книжки.

Видання дозволяє усвідомити важливість та унікальність саме цього періоду вітчизняної історії як героїчного періоду становлення та розвитку української державності, під час якого відбувалися хай і суперечливі, та все ж необхідні процеси національно-релігійної самоідентифікації, формування державних інституцій, народження та зростання національної еліти нової доби. Адже уявити українську історію без козацтва просто неможливо! Саме козацький період є ключовим до розуміння нашої рідної історії. Тоді на пік розвитку України вийшли такі державотворчі моменти, як повстання під проводом Богдана Хмельницького, боротьба за здобуття Гетьманчиною незалежності, трагічний період Руїни, винятково важлива доба правління Івана Мазепи, гайдамацький рух, зокрема Коліївщина, втрата суверенітету й автономії гетьманської України наприкінці XVIII століття. А відлуння тих подій ми можемо чітко простежити і в XIX та XX століттях. Та навіть у другому деся-

тилітті нинішнього століття мудре думки Юрія Крижанича про агресивність нашого північного сусіда не втрачають актуальності. Бо, як і в часи Івана Мазепи, російський чобіт, за словами відомого історика-документаліста Юрія Мицка, став чавити українську державність з неувалою досі силою.

Поруч з Олександром Морозовим авторами публікацій виступають професор місцевого університету, доктор історичних наук Євген Луняк, завідувач відділу місцевого краєзнавчого музею, магістр історії Роман Железко, кандидат історичних наук, доцент університету, голова Ніжинського товариства "Просвіта" Ольга Ростовська, кандидати історичних наук, доценти Олександр Желіба та Максим Потапенко, а ще новачки-початківці на ниві дослідництва краю магістр історії переможець Всеукраїнського конкурсу студентських робіт Михайло Ломоносов та вчителька історії і правознавства міської школи №12 Людмила Лесик.

За словами Ольги Ростовської та Романа Железка, висловленими ними в дослідженні про гетьмана Івана Мазепу та Ніжинський козацький полк, науковий інтерес до історії козацько-гетьманської доби, висвітлення діяльності політичних діячів із збереження української державності в контексті європейських зовнішньополітичних відносин XVII—XVIII століття визначають актуальність такого дослідження.

Феномен цієї книжки, яка справді стане корисною історикам, краєзнавцям, культурологам, студентам, учителям, учням і всьому читацькому загалу, полягає в тому, що вона повністю присвячена важливій темі — українському козацтву, яке займає гідне місце в історії державотворення України, яке пережило злети і падіння, було геть знищене, а його колиска — Запорозька Січ сплюндрована "Екатерініною второї" та її поспаками. Трохи раніше вона ж скасувала і полково- сотенній адміністративний устрій Лівобережної України. Щоб витравити з душі українців козацьку вольницю, спершу імперська, а згодом і компартійна совітська машина зробили все можливе, аби цю геройчу сторінку історії майже геть викреслити з літопису нашого життя. Досить нагадати, як в усі часи нещадно рецензували навіть твори Тараса Шевченка, присвячені козацькій добі в історії України. Скажу й про знищання над класиком української поезії Максимом Рильським. Кровожерливі енкаведисти "з м'ясом" видерли йому вуса на верхній губі лише за те, що в хрестоматійному вірші "Моя Батьківщина" був рядок про "козацькі високі могили". Саме за ті могили на теренах України величного поета ледь самого не спровадили у безімennу розстрільну яму.

Акцентую увагу читача на скрупульозних дослідженнях про Ніжин литовсько-польської доби і ролі міста в системі оборони Гетьманщини, ролі й місці Ніжинського козацького полку у валасько-мoldavському векторі зовнішньої політики Гетьманщини, аналізі причин, перебігу наслідків поразки в українсько-московській війні 1668 року, про пам'ятку козацької слави, унікальний зразок українського бароко — полковий Миколаївський собор у місті над Остром. Яскраві сторінки вписані в дослідження "Гетьман Іван Мазепа та Ніжинський козацький полк" та про опозицію цього полку гетьману Івану Самойловичу, політичну діяльність української православної ієрархії в добу Руїни. Хотілося б прочитати більш аналітичних досліджень про добу гетьмана Івана Мазепи, його державницьку позицію і зв'язки з козацьким полком Ніжина та очільника-

ми цієї військово-адміністративної одиниці. Тим більше, що нині з'явилося немало нових архівних та інших джерел.

Переконаний, що з особливою цікавістю читач зустріне дослідження про ніжинських полковників Івана, Василя, Остапа Золотаренків, Матвія Гвінтівку та інших очільників полку. Прикро, але поза увагою залишилася колоритна постать полковника Григорія Гуляницького. Доречність такого дослідження безсумнівна, бо українська історія трагічно багата на особистості, справи яких неможливо об'єктивно охарактеризувати ані двома фарбами, ані двома-трьома найкрасивішими фразами. Ніжинські полковники — не виняток. Ці значущі для своєї доби політичні діячі, а полковники були не тільки людьми військовими, а й державними керманичами, зазвичай не зникають зі сцені історії навіть через століття після своєї фізичної смерті. Але роль полковників Хмельниччини-Гетьманщини до цього часу показана лише фрагментарно, без належної повноти і оцінки. Ось чому в ніжинських дослідників є цікавий задум — написати і вже цього року видати книжку історичних об'єктивних портретів полковників краю.

Без болю в серці не можна читати дослідження про Ніжинський козацький полк і чорну раду 1663 року. Це ж через брак єдності в діях козацьких лідерів, міжстанову конfrontацію, поглиблену загарбницькою політикою Речі Посполитої та Московського царства, вилилися в низку громадянських воєн та територіальний поділ Гетьманщини на два ворогуючі між собою державні утворення. Перекинемо уявний місточок у наше сьогодення і чесно зізнаємося, чи не до такого розділення у нас знову йдеться? І знову ж бачимо руку Московської імперії. Знову бачимо бридкі наміри розтотпти, стерти з лиця землі Україну, як у свій час Московія знищила Гетьманщину з її демократичним устроєм.

Є над чим подумати та вдатися до аналізу після прочитання розвідки Олександра Морозова про "Гірке прозріння Юрія Крижанича". У цього католицького місіонера-проповідника воно настало під час заслання "за необережне слово" сатрапами московського царя в Тобольськ. Саме тоді він переосмислив свої ідеалістичні погляди на українсько-московські відносини. Як мовиться, на всі стотого погоджується з висновком автора публікації, що свідчення Юрія Крижанича як безпосереднього очевидця драматичних подій в Україні дозволяють краще зрозуміти складність суспільних процесів, що відбувалися за часів буреної доби української історії, відомої під гіркою назвою "Руїни". Попри це ідеологи сучасної Росії і донині роблять з Крижанича беззаперечного московського та прихильника беззастережного об'єднання двох держав, ледь не творцем та світчем "руського міра". А ось його справедливе застереження про те, що "народи гидують тим царством та народом російським", воліють ніде не згадувати.

Історіографічний доробок про Ніжин, його славні та трагічні сторінки чималий. Та вистачає ще більших плям. Книжка нарисів дещо їх зменшує. Вона дає можливість зрозуміти всю складність та значущість історичних переломів, що їх переживала Україна в ті часи.

Ось тут би не завадило дослідити і показати роль Ніжинського полку на полі Конотопської битви, яка була близькою передовою козацького війська і "поховала" дворянську кінноту царя Олексія. Потребує, на мій погляд, і глибшого дослідження історія ніжинського козацтва у XVIII столітті. Воно ж у цьому періоді вписало в літопис державі немало геройческих сторінок. Нагадати про них було б доречно. Адже імперські амбіції і наміри наших сусідів повторювалися неодноразово. Тривають вони й понині, про що свідчать події в Криму та на Донбасі. Отож і маємо потребу й надалі "гидувати тим царством російським" та пам'ятати заклик наших козаків-праціурів завжди тримати порох сухим, який дуже доречно звучить зі сторінок книжки нарисів.

Найяскравіше світло українського театру

Леонід АНДРІЄВСЬКИЙ,
народний художник України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

Aвтору книжки Володимиру Корнійчуку поталанило проникнути в таємниці сугестивно-гіпнотичного впливу на глядача, що ним актриса володіла сповна, творчі переконливі, глибоко психологічні й життєво-реальні образи, якими полонила не тільки численних своїх поціновувачів з-поміж сильної статі, а й безліч прихильниць свого рідкісного таланту, під магічною дією якого в особливо драматичних, чуттєвих сценах представниці прекрасної статі не лише ридали, а й навіть... зомлівали. А простіше сказати: глядачі плакали ширими слізами. Отже, автор у цій роботі сміливо прагне подолати недооцінювання (вже і в наш час!) у практиці акторської діяльності розуміння і застосування психологічних та фізологічних аспектів акторської гри, проникнення у сутність характерів за національною ознакою, створення сценічних образів, завдяки яким Марія Заньковецовка сорок років не розлучалася з українською сценою.

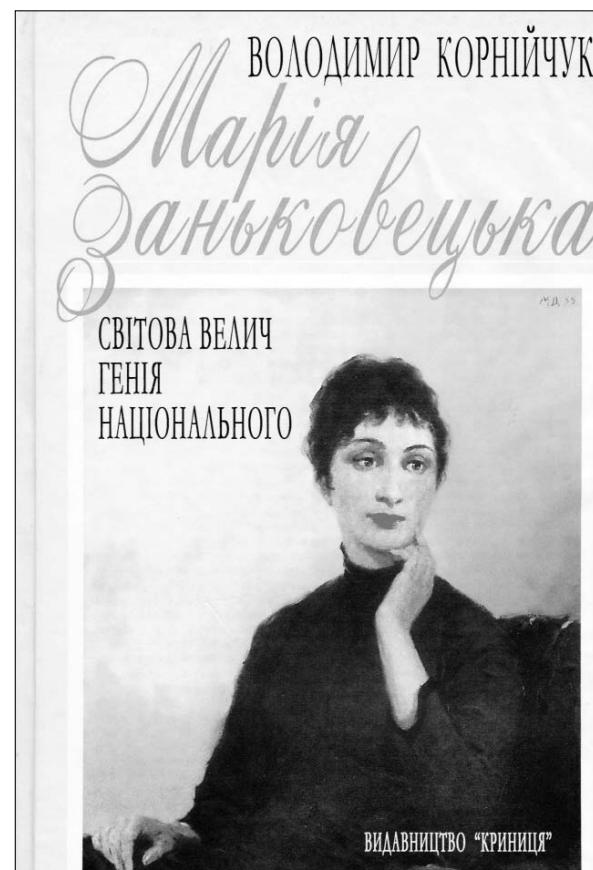
У діяльності людини дуже важливі мотивації вчинків, отже, мотивацією акторської діяльності саме М. Заньковецовкої було не тільки розкриття дару мистецького, а й любов до українського театру, любов до виконуваних ролей, любов до української культури. Саме бажання зіграти свою роль ще краще, передати глядачеві почуття, якими переповнена душа актриси, і створює глибокий психологічний ефект, заворожує, захоплює глядача, який відчував себе, завдячуєчи грі актриси, учасником дій, що відбувається на сцені. Межі сцени і залу в якісі моменти театрального дійства зникали.

Марія Заньковецовка як лицедій володіла й досі ще до кінця не розгаданими секретами гіпнотично-навіювального впливу на глядача, а головне — могутнім арсеналом сценічних виражальних засобів, побудованих на емоційних тонкощах і переживаннях, котрі були властиві лише її винятковому й дивовижному обдарованню.

Важливо, що автор цього дослідження дає можливість познайомитися з творчою лабораторією талановитої актриси, визначення глибини таланту якої закладає в самій назві книжки: “**Марія Заньковецовка. Світова велич генія національного**”. Про пошану її надзвичайного дару свідчать заходи, що проводилися з нагоди 40-річного ювілею її сценічної діяльності, який відзначали в Києві у 1922 році. Ніхто інший із акторів чи українських, чи російських кінця XIX—початку ХХ століть не привертав до себе стільки уваги світової театральної громадськості, як Марія Заньковецовка, розповідає в повісті-розвідці “*Ave, Maria!*” Володимир Корнійчук, а саме в першому розділі свого дослідження. Про підготовку до ювілею заявили театральні організації Європи, США, інші країни. Гучним було і відзначення ювілею великої актриси в Києві, куди з’їхалися представники найавторитетнішої театральної еліти з України і Росії, з Петербурга та Москви. Це було свято української театральної культури, а в успіхові цього свята центральне місце належало, звичайно, Марії Заньковецовці.

У наступних частинах книжки автор вміщує спогади сучасників Марії Костянтинівни Заньковецовкої, а також нові архівні розвідки, матеріали й документальні знахідки про життя і творчість актриси. Численні фотоілюстрації доповнюють це театрознавче дослідження-есе. Але найбільша інтрига полягає в іншому. Автору

Перед нами книжка “Марія Заньковецовка. Світова велич генія національного”, яку створив відомий сучасний театрознавець, письменник, хореограф, музикознавець і журналіст, що багато років працював головним редактором знаного в Україні і за її межами часопису “Українська музична газета”, автор численних публікацій і знакових видань Володимир Корнійчук. Він вперше в історії вітчизняного театрознавства досліджує одну із найскладніших нерозроблених тем — психологічні особливості акторської творчості геніальної української актриси кінця XIX—початку ХХ століття Марії Заньковецовкої (1854—1934), колosalний арсенал її сценічних виражальних засобів, який і нині викликає подив та захоплення.

пощастило віднайти у фондах Державного музею театрального, музичного і кіномистецтва України фотографії одного з психологічних етапів Марії Заньковецовкої, де вона зафіксована в образі Ісуса Христа. Цей етап був створений нею ще у 1887 році, а за радянських часів через горезвісні ідеологічні установи не оприлюднювався. Фактично світлини перебували під арештом упродовж 107 років, й опубліковані вперше у 2004 році в театрознавчому досліджені-есе “*Ave, Maria!*”, або Психологічні особливості акторської творчості Марії Заньковецовкої”. Саме з цієї книжки, завдячуєчи В. Корнійчуку, відбулося і мое особисте більш глибоке знайомство з творчістю М. Заньковецовкої від самих витоків: від її походження, творчих пошукув і втілення на сцені найяскравіших артистичних образів — від Уляни зі “Сватання на Гончарівці” Г. Квітки-Основ’яненка до Наталки із “Наталки Полтавки” І. Котляревського.

Пізніше Марія Заньковецовка зізнається: “Я кохалася в мистецтві, любов до сцени стала моїм життям. Я не могла більше боротися зі своїм коханням і, порвавши зо всіма, поступила на сцену”. Маючи дівоче прізвище одного із відомих українських родів (вона походила зі старовинного дворянського роду Адасовських), Марія Костянтинівна вже під час свого першого виступу на сцені бере прізвище “Заньковецовка” від назви місця, де народилася 4 серпня 1854 року — у селі Заньки Чернігівської області.

Максим Рильський залишив спомин: “Ішли “Чорноморці”. Заньковецовка грала роль меткої, веселої, лукавої, напівп’яної молодички Івги у п’єсі, поновленій в її репертуарі після тривалої перерви. Це викликало побоювання і глядачів, і товаришів акторів, яким здавалося, що роль ця вже

М. Заньковецовкої” вмістив статті відомих мистецтвознавців, які висвітлюють життєвий і творчий шлях актриси у досі невідомих фактах, як-от Р. Я. Пилипчук.

Образ актистки набуває чіткої конкретики, розкриває свої психологічні глибини. Через церковне у житті і релігійно-духовне у її сценічній творчості, як про це пише Г. Лещенко. Через зодіакальні гороскоп актриси як “Сонячного Лева” спробувала розглянути долю М. Заньковецовкої Галина Побережна. Також через театрознавчу оцінку творчості актриси відомим дослідником-емігрантом Валерієм Ревуцьким (племінником видатного композитора Левка Ревуцького), який змушений був емігрувати з України до Канади (Торонто), і там уже, а точніше, у Парижі, видати 1955 року розвідку про Заньковецовку у книжці “П’ять великих акторів української сцени”. Через спогад учениці М. Заньковецовкої — актриси М. Ковалевської-Ростовської, який у книжці публікується також уперше, — ми пізнаємо грани генія національного. Велику зацікавленість викликають листи А. Чехова, М. Лисенка, Панаса Мирного, М. Кропивницького, М. Старицького та інших видатних людей того часу. Які прізвища! Це ціла скарбниця унікальної епістолярної спадщини. Читача у цій книжці чекають нові відкриття й подивування талантом легендарної князівни української сцени — Марії Заньковецовкої.

Розширив дослідницькі обрії В. Корнійчук і тем, що включив до книжки мало-відомі листи Марії Заньковецовкої, розшукані Н. Бабанською, яка зазначила у передмові до них: “Марія Костянтинівна з приводу листування колись зауважила, що не може писати листи, коли зникає натхнення”. Ця фраза є ключовою для розуміння того, що листи були для актриси ще одним видом творчості. Їх ми тут не будемо переповідати: їх треба читати. Ці листи відтворюють і збагачують живі сценки тодішнього українського театрального життя. Зацікавлений читач знайде їх наприкінці нашого видання.

Марія Заньковецовка була віддана українському театру, дбала про його розвиток, вона відхилила пропозиції театрів Санкт-Петербурга і Москви, які пропонували її найкращі ролі. Ще далекого 1912 року Марія Заньковецовка разом з Панасом Саксаганським дбає про заснування Українського художнього театру.

Тож спробуємо разом із вами, шановні читачі, пройшовши сторінками книжки, в яку я вас вводжу, — осягнути оті утамнини і багато в чому загадкові чарі акторського генія Марії Заньковецовкої — неперевершеної зірки національного українського театру на перетині двох вікопомних для історії суспільства епох, на тлі тенденцій і спрямувань, найважливіших явищ в українському театральному мистецтві 20-х — 30-х років минулого ХХ століття. Під час гастролей знаменитої актриски з трупою Рудакова, захоплюючись грою уславлених митців сцени М. Садовського П. Саксаганського, Л. Лінницької, найвищою мірою схвалюючи її драматург Іван Кочерга: “Для багатьох із нас ім’я її звучить спогадом про перші, найчистіші радощі театру, а образ її залишається немеркнучим критерієм істинно прекрасного на підмостках... В широкому значенні Заньковецовка — видатна актриска свого часу, достойна зайняти почесне місце на скрижалях європейського театру... Заньковецовка представляє індивідуальність, яку не можна спутати з кимось іншим або забути”.

Екіпаж "Черкас" три тижні чинив опір ворогу і був єдиним з дев'яти українських кораблів, хто не спустив державний прапор. Це історія про звичайних людей, які зрозуміли, в чому їхне призначення і що таке Батьківщина.

За сюжетом два хлопці з одного українського села — Мишко і Лев з різних причин опиняються на воєнному кораблі МВС України "Черкаси", дислокованому в порту кримського озера Донузлав навесні 2014 року.

У той час, коли екіпаж тральщика "Черкаси" проходить навчання, президент Янукович втікає з України, а Крим захоплюють "зелені чоловічки". Починається окупація Кримського півострова. Корабель повертається на базу, але порт вже втрачено. "Черкаси" разом з іншими кораблями українського флоту заблоковано на озері Донузлав — шлях до моря перекритий затопленими судами. Українські кораблі здаються один за одним, лише екіпаж "Черкас" чинить опір і продовжує відважну, хоч і безнадійну боротьбу з ворогом...

Зйомки тривали 39 знімальних днів і відбувалися в Одесі, на Кінбурнській косі, в районі Очаківського порту та в одному з сіл Чернігівської області. Фільм створювався у тісній співпраці та завдяки сприянню Військовоморських сил і Генерального штабу Збройних сил України. Силові відомства надали справжні кораблі флоту та спеціальні військові обладнання, а для фільмування екшн-сцен застосувалися бойова армійська авіація, спецпризначенні (морські котики). Деякі сцени знімалися під час навчань ВМС України.

Воєнним консультантам у стрічці виступив справжній командир "Черкас" Юрій Федаш. Під час подій 2014-го він останнім залишив корабель, як і належить командирові. Нині капітан другого рангу служить у штабі командування ВМС в Одесі. За особисту мужність, ві-

Історія українських спартанців

У широкий кінопрокат вийшла воєнна екшен-драма режисера Тимура Ященка "Черкаси". Фільм побудовано на реальних подіях. Він розповідає про мужню оборону одноіменного тральщика, заблокованого російськими окупантами військами у бухті Донузлав у березні 2014 року під час анексії Криму.

рність військовій присязі під час подій у Криму офіцера, якому цьогоріч виповнюється 40 років, нагороджено орденом Данила Галицького. На екрані образ командира "Черкас" втілив Роман Семисал — актор театру і кіно, учасник АТО, виконавець однієї з ролей у фільмі "Кіборги" (2017 рік).

Оскільки тральщик "Черкаси" залишився в Криму, фільм знімали на схожому за силуетом і розміром буксирі ВМС України "Корець" (у вересні 2018-го цей буксир разом із бронекатерами "Кременчук", "Лубни" і пошуково-рятувальним судном "Донбас" проходив через Керченську протоку в Азовське море). Для зйомок у фільмі на "Корці" будували декілька декорацій відповідного типу озброєння. Коли командир і матроси побачили "Корець" у новому вигляді, то не повірили очам.

З команди справжніх "Черкас" у фільмі знялися Михайло Воскобойнік, Антон Толмачев та Дмитро Зайченко (останній завершив службу на "Черкасах" у 2012 році, за два роки перед подіями, у фільмі грає роль другого плану).

Про поміч кримських татар у протистоянні тральщика "Черкас" режисер чув від матросів з самого початку роботи над сценарієм. Всі як один з гордістю емоційно розповідали про важливу та дуже необхідну співпрацю з кримськотатарським на-

Фото автора

Юрій Федаш і Роман Семисал

родом, про ризики, на які він він свідомо пішов, щоб допомогти в тяжку хвилину останньому українському кораблю в Криму. Тож кримськотатарська тема звучала від початку створення сценарію.

У Києві гранд-прем'єра воєнної екшен-драми "Черкаси" відбулася у кінотеатрі "Київська Русь". На неї завітала знімальна команда: режисер Тимур Ященко, продюсерки Марта Лотиш та Ірина Клименко, актори Роман Семисал, Дмитро Сова, Євген Ламах, Олег Щербина, Руслан Коваль, Євген Авдеенко, Михайло Воскобойнік, Олександр Лаптій, Вадим Лялько, Олесь Каціон та Вадим Запісочний, а також Юрій Федаш — командир U311 "Черкаси", який став консультантом фільму.

Команда поділилася своїми враженнями від роботи над фільмом та цікавими історіями під час зйомок. Заслужений академічний ансамбл пісні і танцю Збройних сил України виконає частину саундтреку до фільму — пісні "Чорна Гора" та "Воїни світла".

Хоча тральщик "Черкаси" і залишився в Криму, але іс-

торія з цим кораблем стала переломною. Во послужила сигналом для всього світу, що Україна воюватиме, Україна боротиметься, Україна чинитиме опір, — наголосив тележурналіст Андрій Цапліченко. — У цій історії для мене багато особистого: 5 березня 2014 року разом зі знімальною групою ми завітали до 5-ї бригади надводних кораблів, де стояв тральщик "Черкаси", вже тоді бригада була оточена російськими снайперами. На будівлях навколо бригади висіли російські триколори. Я збагнув, що ці хлопці не здадуться. Але навіть і гадки не мав, що цей маленький корабель стане тією точкою відліку, з якої почнеться наш спротив. Пізніше подумав, яке б класне кіно можна було зняти про цю унікальну історію українських спартанців.

— Потужна енергія, яку дав мені Майдан, шукала виходу, де реалізуватися, — розповів режисер стрічки Тимур Ященко. — Спочатку я побачив новину про "Черкаси". Я сам родом з Черкас, і це було дуже важливо для того, щоб фільм відбувся. Це був ніби гачок, що зачепився у мізках.

І коли я побачив відео з корабля "Ольшанський", де хлопці співали "Воїни світла", а під відео було підписано, що це "Черкаси", тут всі внутрішні вектори зійшлися. Окрім спротиву й геройства цього тральщика, мені було цікаво відкрити глядачеві світ Військово-морських сил України. Я хочу присвятити цей фільм Україні за обраний незалежний шлях.

— Я не вважаю, що я мій екіпаж є героями, — зізнався командир корабля "Черкаси" Юрій Федаш. — Ми просто намагалися робити свою справу, як повинен її робити кожен військовослужбовець. Ми діяли так, аби вийти з цієї ситуації людьми, військовими, виконати обов'язок і не зрадити присязі. Безвідідана ситуація — це не причина здаватися ворогу чи йти на якісь поступки. Потрібно максимально боронити інтереси своєї держави всіма засобами й методами, поки є можливість. А українське кіно може в цьому допомогти, якщо буде більше зніматися фільмів про військових.

На прем'єру фільму завітали українські митці та журналісти Віктор Андрієнко, Андрій Кокотюха, Ольга Навроцька, Олег Михайлута, Євген Магда, Соломія Вітвіцька, Андрій Хливнюк, Ахтем Сеїтбаев, Наталка Карпа, Володимир Ращук та інші.

— Мені сподобалося те, що у фільмі є розповідь про події, вчинки, характери команди, — зазначив актор і режисер Ахтем Сеїтбаев. — Це доволі рідкісний випадок у військовій драмі. Сподобалося, що багато уваги було приділено саме розвитку характеру стосунків. Я зрозумів, що ця історія команди, їхніх стосунків, вибору, рішень, подій, з якими вони стикалися і того, що вони з них винесли для себе — це певним чином відображення того, що відбувався в Україні. Мені не вистачило трохи пояснень — чому це відбувалося так, а це так. Хотів би запитати в режисера, де межа між документальним фактом і міфом, легендою...

Знімаємо кіно про Сковороду

Студія "Золотий Фенікс" у Музеї Максима Рильського презентувала свою нову роботу — фільм "Світ ловив мене, але не спіймав". Стрічку присвятили українському письменнику і філософу Григорію Сковороді.

ся і подав ідею до нашого авторського фільму. П. Приступов вже більше 40 років займається вивченням життя і творчості Григорія Сковороди. Написав багато пісень на його вірші, які сам виконує. Ідея нас зацікавила. До того ж Петро надав нам багато матеріалів, а в фільмі звучать його пісні.

Спочатку це мав бути короткий метр, а вийшов фільм тривалістю 36 хвилин. Намагалися показати найяскравіші моменти з життя Сковороди від того часу, як він пішов з дому.

Зйомки тривали недовго, всюго півтора місяця. Було багато цікавих моментів. Приміром — сцену в палаці імператриці Єлизавети мі відзняли у парадному під'їзді одного з сусідніх будинків. Цей під'їзд за власні кошти майстерно створив

Фото Ольги Тичини-Яновської

в стилі "під версаль" один з його мешканців — пенсіонер Володимир Чайка.

Переважно знімали на природі, адже Сковорода багато подорожував. Проводили зйомки у столичному парку "Муромець", Національному музеї народного побуту та архітектури України в Пирогові, війздили за межі Києва. Закінчується фільм сценою, де бачимо Сковороду і Софію. Цю сцену відзняли біля унікального дуба в парку "Муромець". Місце нам порадив історик Vadim Pereguda. Такого незвичайного дерева більше не-

має в Україні, могила Григорія Савовича біля нього. Вдячні нашим акторам, співробітникам Пирогова Мирославі Татачук та Олександру Гончаренко.

Роль Григорія Сковороди в нашому фільмі виконує Олександр Мельник. Він ще і музикант, співак. Сковороду в дитинстві грає Роман Лінський. Також у фільмі задіяni актори Віктор Коняков, Вікторія Гвоздій, Віола Серая, інші. Протягом стрічки звучать пісні у виконанні Петра Приступова, а в кінці ми бачимо самого співака біля пам'ятника Григорію Сковороді в Києві.

За бажанням Петра Приступова я граю у фільмі кілька ролей: матір Сковороди, його кохану, імператрицю Єлизавету та Софію (Мудрість). Всі ці жінки були в житті письменника, але він від усіх пішов, бо найголовнішою для нього була свобода.

Я задоволена своєю роботою і роботою своїх колег. І це при тому, що у зйомках фільму нам ніхто і нічим не допоміг. Ми працювали на власному ентузіазмі.

Зараз я думаю почати роботу над проектом, який відкладала кілька разів. Це буде мелодрама "Крижаний янгол". Сподіваюсь, що почнемо знімати в травні. Спочатку зйомки відбудуватимуться у квартирах. А закінчимо наступної зими. Це буде повнометражний фільм.

— Фільм "Світ ловив мене, але не спіймав" — музично-філософський, — зазначила авторка сценарію, письменниця Ольга Тичина-Яновська. — Зараз плачемо його презентувати у Національному університеті "Києво-Могилянська академія", Будинку кіно, кінотеатрах Києва та інших містах України. Чекаємо на наступні покази ініціатора проекту Петра Приступова.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Актриса вже 25 років самовіддано слугувала театр. 20 років працювала у Київському академічному театрі юного глядача на Липках, а нині — у КХАТі. Також вона виконує обов’язки завідувачки трупи та заступника директора театру. В її репертуарному листі ролі, про які може тільки мріяти будь-яка актриса — Королева Гертруда в “Гамлеті” Вільяма Шекспіра, Мадмуазель Ку-ку в “Зірці...” Михай Себастіана, Маріця та Мелхола в “Йоганні” Лесі Українки, Анадра в “Собаці на сіні” Лопе де Вега, Федора Іванівна в “Ночі з графом Каллюстро” за мотивами Олексія Толстого, Віка в “Морзі № 5” Неди Нежданої, Інна в “Придурках” Олександра Карабчевського, Проститутка та Лікарка в “Єврейсько-му годиннику” Сергія Кисельова та Андрія Рушковського, дружина Олена в “До і потім” Катаріни Сінчілло, Попова у виставі “Ведмідь. UA” Антона Чехова. А зараз вона репетирує Машу в чеховській “Чайці”. Наразі Тетяна Лозіна зіграла в театрі КХАТ навіть більше ролей, ніж його засновниця Катаріна Сінчілло.

— Може, це прозвучить і не романтично, але роль Олени Попової не була моєю мрією, — зізналася актриса. — Це вибір керівників театру, але я їм вдячна за це. Працювати з таким матеріалом завжди щастя для актора. Тому що це драматургія найвищого гатунку. До того ж, не кожному актору випадає такий фарт — мати у своєму репертуарі роль у п’єсі Чехова. Олена Попова, роль якої я виконую, — особистість неоднозначна, в принципі, як і належить справжній жінці. Вона чутлива і сильна, пристрасна і віддана. Такі ролі завжди цікаві. Перші покази виявили, що вистава зацікавила глядачів, але водночас викликала і суперечки. Бо для когось це цікаво, інтересуюче, весело і глибоко, а для когось це зовсім не Чехов. Однозначно, що вистава є... Вона відбулася... А далі починається шлях вдосконалення, можливо, навіть змін...

Це вже друге звернення театру до творчості Чехова. До цього була “Чайка”.

— Чехов не просто цікавий, він гений світового масштабу як письменник. А як драматург — він такий неповторний, що навіть порівняти його немає з ким, — наголосила художній керівник КХАТу Катаріна Сінчілло. — Не всі актори можуть грati Чехова, не всім режисерам він відкрива-

Чеховський «Ведмідь» з українським корінням

Новою роботою Класичного Художнього Альтернативного Театру стала вистава “Ведмідь. UA” за Антоном Чеховим. Вже традиційно нову постановку представили в Будинку актора. Вистава стала бенефісом однієї з провідних актрис театру Тетяни Лозіної.

ється. Це дуже витончений майстер, який заглиблюючись у психологію стосунків, характерів та вчинків своїх персонажів, дозволяє глядачам у кожному віднімати себе.

Наша вистава називається “Ведмідь. UA”, а не просто “Ведмідь”, як п’єса Антона Чехова. Тому місце дії (Україна) за кладено вже в назві. Певною мірою цю виставу можна назвати продовженням до розвитком теми спектаклю про графа Каллюстро, яка нам заслуженням артистом України Віктором Кошелем, як режисер-постановникам, дуже сподобалася.

Але це все ж таки інша історія, дуже сучасна і актуальна сьогодні. Наша вистава називається “Різдвяний сон кобили вороної” за творами Остапа Вишні та Пантелеїмона Куліша. Режисер-постановник — заслужена артистка України Людмила Колосович.

Ідея цієї вистави народилася влітку, коли ми з Віктором відпочивали у Чорногорії, де відбувається фестиваль “Котор-Арт”. Ми намагаємося не прогавити

жодної театральної події цього міжнародного проекту. Нас вразила моновистава за Чеховим і захопила ідея зробити власну українську самобутню й неповторну версію цього твору. Коли повернулися до Києва, то вже у вересні розпочали сезон з втілення у життя своїх намірів. Під час репетицій відбулася заміна актора, що мав грати Смірнова, і все стало на свої місця.

Ми ніколи не доповнююмо світових шедеврів своїми авторськими текстами. Але фішка КХАТу — це відтворення подій, які є в п’єсі, але відбуваються за лаштунками, або просто без слів. Ми ставимо те, що написано в автора, треба тільки уважніше читати. Це, на мій погляд, і є справжня режисура. Не дописувати свої фантазії до текстів автора, а відкривати те, що є в його текстах.

Одна з найглобальніших проблем людства сьогодні, про яку ми говоримо у виставі, це самотність чоловіків і жінок, які живуть поруч, але не сприймають одне одного через неідеальність кожного. Бог розділив нас на дві половинки — чоловіків і жінок, і це був його найкращий жарт. Наші мрії можуть здійснитися тільки тоді, коли ми в парі, коли приймаємо свою половинку, хочби якою недосконалою вона здавалася б.

Для актора Володимира Волка (Григорій Смірнов) це була перша головна роль з таким величним текстовим навантаженням в театрі, до цього він більше працював у кіно. Його природна привабливість, притаманна йому органіка, зовнішність позитивного персонажа, почуття гумору, що співпало з почуттям гумору одного з режисерів вистави, допомогли Володимиру зробити свого героя зрозумілим всім глядачам та симпатичним усім глядачкам в залі.

Для актриси Ангеліни Грищенко (Лукерія) це теж перша серйозна роль в театрі, яка була створена власне під неї, з урахуванням її психофізики. На першій прем’єрі-бенефісі Тетяни Лозіної майже кожна ре-приза молодої виконавиці викликала сміх та оплески. Ми, режисери, намагалися створити максимум ситуацій, в яких вона б могла розкрити свою акторську обдарованість. На другу виконавицю цієї ролі, Тетяну Бучацьку, що очікує випробування сучасним прочитанням Чехова. На першій прем’єрі вона грава невеличку роль Одарки, яку в наступному складі виконуватиме актриса Валерія Московенко.

Сценографія вистави — це сімейний склеп, де під портретом померлого чоловіка, що зраджував і не кохав свою дружину, живе весільна сукня та гротеско величезна конвалія. Костюми та пластика підкреслюють принади жіночого царства, в яке потрапляє головний герой сновидінь іхньої хазяйки.

Найближчу історичну подію, яку готує КХАТ, можна буде побачити 13 березня у день народження нашого театру — найновішу версію програмної вистави, КХАТівської візитівки — “Чайки” Антона Павловича Чехова в головній ролі з легендою театру і кіно, яку визнав і нагородив навіть Голлівуд, народною артисткою України Ларисою Валентинівною Кадочніковою.

Соло на коні

Національний центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса та театр “Solo” представили моновиставу “Різдвяний сон кобили вороної” за творами Остапа Вишні та Пантелеїмона Куліша. Режисер-постановник — заслужена артистка України Людмила Колосович.

потім на ярмарку її продали... А потім били, знущалися... І в холодному хліву голода засмучена конячка доживає свій вік. І немає жодних перспектив на майбутнє...

Ще у середині XIX сторіччя Пантелеїмон Куліш написав свій “Вертеп”. І оскільки у нашій виставі йдеться про Різдво, я вирішила, що буде доцільно зіграти частину цього твору. “Вертеп” Пантелеїмона Куліша і сьогодні дуже актуальній. Зокрема йде мова про 14 тисяч погублених Іродом дітей. Відразу згадуються 14 тисяч українських воїнів, які загинули, боронячи нашу незалежність на сході країни.

До свого проекту запросила акторку з Дніпра Тетяну Тушич. Свого часу в цьому місті я поставила шість вистав. У чотирьох з них грава Тетяна. Вона працює у Дніпровському Молодіжному театрі і викладає в Дніпропетровському театрально-художньому коледжі. Це дуже глибока драматична артистка.

Як відомо, Остап Вишня багато років працював у газеті. Він щодня мусив писати хоча б маленький фейлетон, аби прогодувати свою сім’ю. Тому наша геройня вперше з’являється на сцені з купи газет. В Україні шостий рік йде війна. Звичайно, могла б одягнути геройню у військо-

вий стрій, але це було б дуже просто. А я хочу, щоб у кожного глядача виникали свої асоціації. Тому в сценічному костюмі героїні є лише натяки на події останніх років. Ми знайшли довге чорне пальто, скоже на шинель. На нашій геройні благенська українська сорочка, якій вже понад 50 років. У ній вперше виходили на сцену студенти Дніпропетровського театрально-художнього коледжу. Вона створює певну атмосферу, бо просякнута потом молодих студентів, які в ній гралі свої перші ролі. Берці для вистави подарували військові з Дніпра. Кожна річ на сцені щось означає. Приміром, вінок, який зробили зі справжніх квітів та трави, є символом молодості. На екрані бачимо зимовий пейзаж — та рапорт на ньому зацвітають вишні. У цей

час ми говоримо про молодість, а молодість — це весна життя.

Також на екрані можна побачити герой вертепу. Ці персонажі у кожного викличуть свої асоціації, але Ірод, напевне, багато кому нагадає президента нашої північної сусідки. До речі, у “Вертепі” Пантелеїмона Куліша також йдеться про Москівію. А один з персонажів нашого “Вертепу” — Козак — оперний співак, Герой України Василь Сліпак.

Вистава пройшла вже чотири рази. І щоразу вона творчо зростає. Щораз додаємо щось нове. Можливо, змінимо відеоряд. Хочемо представити нашу нову роботу на театральних фестивалях.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Василь НЕВОЛОВ,
писменник, театрознавець

У Вінницькому академічному музично-драматичному театрі імені Миколи Садовського мені вдалось познайомитись з шекспірівським "Гамлетом", побаченим очима його постановника Тараса Мазура. І ось мої свіжі враження.

У цій виставі вінничан ми маємо змогу спостерігати значною мірою не звичний нам традиційний психологічний театр, в якому ще з часів славних Федора Верещагіна і Віталія Селезньова є Театр імені М. Садовського, а театр дещо відчужений, який ніби всотує в себе та розчиняє і брехтівську традицію, і східну театральну культуру, яку, до того ж, режисер ще й "приправляє" курбасівським "перетворенням". І робить він це свідомо, звісно, — бо постановник впродовж всього часу сценічної дії доволі вправно і винахідливо прагне підштовхнути нашого інертного сьогоднішнього глядача не до переживань шекспірівських пристрастей, віддалених від нас, сущих, на чотири з гаком століття, і не до співчуття, а до роздумів.

А розмірковувати на цій виставі ой як непросто, більше того — складно, бо вона вся винахідливо "заребусована" постановником знаками, символами, кодами і алюзіями, то ж під час вистави — вже точно не до цього, адже шквал його знахідок нас часом аж "осліплює", але й після — теж. Бо не "відпускає" вона тебе... Тримає і бентежить...

Вистава хоча й насычена символами, проте вони не примушують нас розгадувати режисерські "мазурівські" ребуси. Навпаки, ти розчиняєшся в образному мисленні автора вистави і ловиш себе на думці: чому ж ти сам не "зчитав" усі ці очевидні речі раніше? На виставі вінничан поступово ніби прозріваєш разом з режисером, який веде до ясності й одкровення відкриття, легким режисерським рухом знімаючи всі нашарування, штампи й очікування. У пана Тараса дуже гарний слух, "чуйка", як інколи говорять, влучне око, а в його арсеналі ще й лексика сучасної театральної мови.

Цьому спонукаю є два чинники, як мінімум.

Перший — насыченість ідейної, художньої тканини вистави, її полістилістичності. В ній, приживившись, можна

«Гамлет» від Тараса Мазура

виокремити і вплив традицій експресіонізму, сюрреалізму і навіть абсурду... Маємо тут і відгомін клоунади, середньовічного "танцю смерті"... До того ж все це Т. Мазур і не приховує. Постановник нам подає ніби вирвані з контексту історії, фрагменти різних художніх систем та культурних традицій і, в такий спосіб, по ходу вистави ніби змінює нашу глядацьку "оптику" і "препаре" знаменитий класичний текст, аби докопатись до суті, до якої так наполегливо і самовідано, з ризиком і на грани "фолу" пропотує він свою театральну стежку — і в кулішівському "Народному Малахії", і в рибчинській "Білій вороні" і ось тепер — у вершинній з п'ес світового репертуару — шекспірівському "Гамлеті", неймовірному згусткові "шифрів і кодів",

яна себе в ньому, прагне змусити глядача по-іншому поглянути на світ, побачити в ньому те, що до цього часу не вдавалось йому побачити, що було приховане пеленою звичних міфів і ілюзій. І тому найвиразнішою, домінантною у виставі Т. Мазура стає тема безумства оточуючої нас дійсності, картина сучасного світу: як народжується абсолютне зло, насильки йому комфортні умови ми створюємо, як його в собі (людстві) плекаємо і як з ним гинемо, аби знов запустити цей процес по колу. І нічого в цьому світі не змінюється століттями. Лише зло стає дедалі більш абсолютним, всепоглинаючим і всепожираючим аж до небуття.

Власне, цей нав'язливий образ тотальної отрути є головним сенсом вистави: ми живемо в токсичні часи, гіbridні,

до розгадування яких вже долучались чи не всі режисерські світила всіх часів і народів! Зміст прийому Тараса Мазура зrozумілій: підкresлити універсальний по-зачасових та позапросторових бар'єрів характер проблем, порушених великим драматургом.

Другий чинник, що свідомо "ускладнє" сприйняття вистави — її образно-стильова "мова". Постановник ніби прагне завдяки цьому вирвати глядача з його звичної "зони комфорту", з автоматизму сприйняття життя і усвідомлен-

не можемо жити без отрути в певних дозах, отруюємося шомоті, мутуючи в щось страшне і незвідане. Людство нині подібне до теплиці, в якій під виглядом райського саду з дивними плодами ставлять експерименти над душами і серцями, граючи дозами інсектицидів, запускаючи по колу цикли. А там вже хто сильніший — іде природний відбір.

Шекспір писав своє "Гамлета" понад чотири століття тому. А це ж не просто чотириста двадцять років — це вже зовсім інша епоха, інший соціум. Ми живемо нині в

час, коли розвал, знищення — не лише душевне відчуття стану світу, а й фізична розруха, якою наповнюється світ, що й демонструє ця вистава, це реальний біль і кров. І Т. Мазур, як громадянин, як митець, це гостро відчуває, йому це болить і він, як відома герой Лесі Українки Касандра, звертається цією виставою до нас сущих з пристрасним застереженням.

У виставі є і своєрідна "увертюра" — її пластична інтродукція, де вже присутні всі "лейтмотиви" майбутньої "гамлетіані" та є "закодована" проекція на її трагічний фінал.

Параоксальним чином, а можливо, й закономірно, якщо йти від задуму постановника, яким "прочитав" його я, це несе в собі заголовний герой вистави. Тарасу Мазуру прийшла, на мою думку, світла ідея запропонувати роль Гамлета-героя Богдану Костюку, ніби й не "класичному" герою і актору далеко не "гамлетівської" традиційної фактури, але, безумовно, обдарованому, психологічно гнучкому, внутрішньо темпераментному і захопленому задумом постановника. Вони вдвох і вибудовують свою "параболу" власного прочитання класичного образу. Напевне, Богдан Костюк міг бізиграти і раціональніше, відстороненіше й жорсткіше, але вони з режисером вирішили інакше. Їхній Гамлет близький до того, який нам сьогодні дуже потрібний. Людині, крім усвідомлення, необхідні підтримка, душевне тепло... і вийшов у них Гамлет бунтівний. Середовище, виразна, прекрасно вирішена сценографія втіленого світового хаосу і світу тотальної маніпуляції, який створила і сформувала постановочна група і група чудових чутливих до режисерської волі та концентруючої думки акторів — "съогоднішнього" Клавдія — Григорія Сиротюка, несподіваного Полонія — Анатолія Вольського, незвичної Гертруди — Надії Кривцун.

Ось так вінницька вистава, поставлена за п'есою, написаною 420 років тому, точнісінько потрапляє у світовий театральний тренд, у якому нині архетипові сюжети про обов'язок і долю, кров і смерть, владу і розпусту, жертву і кату, дух і чесноти переосмислюються з позицій новітнього високотехнологічного часу гіbridної війни людства проти себе.

9 березня Всеукраїнське товариство "Просвіта" імені Тараса Шевченка спільно з національно-патріотичними організаціями та творчими спілками проводять урочисті заходи біля пам'ятника Тарасу Шевченку в Києві з нагоди 206-ї річниці від дня народження генія. Початок о 12.00.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор

Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія

Любов ГОЛОТА (голова),

Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,

Микола ТИМОШІК,

Георгій ФІЛІПЧУК,

Микола ЦИМБАЛЮК,

Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань

Нatalia СКРИННИК

278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури

Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка

Ірина ШЕВЧУК

Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор

279-39-55

Будьмо разом!

ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталогі — 77

на 1 місяць

19 грн 82 коп.

на півроку

107 грн 32 коп.

на 3 місяці

56 грн 86 коп.

на рік

209 грн 94 коп.

Відповідальність за достовірність

інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право

редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє

погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій

посилання на "Слово Просвіти"

обов'язкове.

Індекс газети

"Слово Просвіти" — 30617

Листування з читачами —
тильки на сторінках газети.